

Forslag til ny felles rammeplan for samiske lærerutdanninger

Hoveddel og underkapitler med begrunnelser
1. juni 2026

Innhold

Helhetlig om bakgrunn og kontekst for samiske lærerutdanninger	4
Bakgrunn for arbeidet med ny rammeplan	4
Situasjonen for samisk språk og kultur som lærerutdanningene skal forberede for	4
Rett til opplæring i og på samisk	6
Fjernundervisning i samisk.....	7
Rammeplangruppas vurderinger.....	9
§ 1 Virkeområde – § 1 Doaibmaguovlu	15
Begrunnelse for forslaget	15
§ 2 Formål – § 2 Ulbmil	18
Begrunnelse for forslaget	18
§ 3 Grunnleggende forutsetninger for all samisk lærerutdanning – § 3 Buot sámi oahpaheaddjeoahpuid vuodđoeavttut	20
Begrunnelse for forslaget	20
§ 4 Felles kjernekompetanser – § 4 Oktasaš vuodđogelbbolašvuohta	22
Begrunnelse for forslaget	23
§ 5 Partnerskap i lærerutdanning – § 5 Verddevuohta oahpaheaddjeoahpus	29
Begrunnelse for forslaget	29
§ 6 Utdanningenes nivå – § 6 Oahpuid dásit	31
Begrunnelse for forslaget	31
Begrunnelse for videreutdanningenes nivå	33
Samiske lærerutdanninger for fag- og yrkesopplæring i videregående opplæring..	35
§ 7 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold – § 7 Oahpu sisdoalu sierranas mearrádusat	38
Begrunnelse for forslaget	38
§ 8 Nasjonale retningslinjer og studieplan – § 8 Nationála njuolggadusat ja oahppoplána	40
Begrunnelse for forslaget	40
§ 9 Innpass – § 9 Heiveheapmi	42
Begrunnelse for forslaget	42
§ 10 Unntak – § 10 Spiehkasteamit.....	43
Begrunnelse for forslaget	43

Rammeplangruppe for samiske lærerutdanninger 2026

§ 11 Samisk lærerutdanning for barnehage – § 11 Sámi oahpaheaddjeoahppu mánáidgárddi várás	44
§ 11-1 Utdyping av kjernekompetanser	44
§ 11-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold	44
Begrunnelse for forslaget	45
§ 12 Samisk lærerutdanning for trinn 1–4 – §12 Sámi oahpaheaddjeoahppu ceškiide 1–4	47
§ 12-1 Utdyping av kjernekompetanser	47
§ 12-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold	47
Begrunnelse for forslaget	47
§ 13 Samisk lærerutdanning for trinn 5–7 – § 13 Sámi oahpaheaddjeoahppu ceškiid 5–7 várás	50
§ 13-1 Utdyping av kjernekompetanser	50
§ 13-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold	50
Begrunnelse for forslaget	50
§ 14 Samisk lærerutdanning for trinn 8–10 – § 14 Sámi oahpaheaddjeoahppu ceškiid 8– 10 váste	53
§ 14-1 Utdyping av kjernekompetanser	53
§ 14-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold	53
§ 14-3 Unntak	53
Begrunnelse for forslaget	54
§ 15 Samisk lærerutdanning for trinn 11–13, studieforberevende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring – § 15 Sámi oahpaheaddjeoahppu ceškiide 11–13, studerenráhkkanahhti oahppoprográmmaid ja joatkkaoahpahusa oktasašfágaid váste	55
§ 15-1 Utdyping av kjernekompetanser	55
§ 15-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold	55
Begrunnelse for forslaget	55
§ 16 Samisk lærerutdanning for fag- og yrkesopplæring i videregående opplæring – § 16 Sámi oahpaheaddjeoahppu joatkkaoahpahusa fága- ja fidnoahpahusa váste	57
§ 16 -1 Utdyping av kjernekompetanser:	57
§ 16-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold	57
Begrunnelse for forslaget	58
Det samiske språket er bærer av praktiske kunnskapstradisjoner	58

Rammeplangruppe for samiske lærerutdanninger 2026

Samisk tradisjonell kunnskap er en pedagogisk ressurs	58
Urfolksperspektiver er utdanningens verdigrunnlag	58
Begrunnelse for enkelte kulepunkt	59
§ 17 Lærerutdanning for forberedende og videregående opplæring for voksne	61
§ 17-1 Utdyping av kjernekompetanser	61
§ 17-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold	61
§ 17-3 Unntak	61
Begrunnelse for forslaget	62
§ 18 Samisk lærerutdanning for praktiske og estetiske fag	63
§ 18-1 Utdyping av kjernekompetanser	63
§ 18-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold	64
Begrunnelse for forslaget	64
§ 19 Praktisk-pedagogisk utdanning – allmenn.....	67
§ 19-1 Utdyping av kjernekompetanser	67
§ 19-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold	67
§19-3 Unntak	68
Begrunnelse for forslaget	68
Kilder og litteratur.....	71

Helhetlig om bakgrunn og kontekst for samiske lærerutdanninger

Bakgrunn for arbeidet med ny rammeplan

I arbeidet med en mer overordnet styring av lærerutdanningene har Kunnskapsdepartementet i desember 2025 oppnevnt en rammeplangruppe med oppdrag om å utarbeide forslag til innhold i én felles rammeplan for samiske lærerutdanninger. Målet er å styre lærerutdanningene mer overordnet, og gi institusjonene mer fleksibilitet og handlingsrom til å utvikle lærerutdanninger av høy kvalitet til beste for barn, elever og samfunnet som helhet. Arbeidet med rammeplan for samiske lærerutdanninger kommer i bakkant av et lengre arbeid med å utvikle én felles overordnet rammeplan for norske lærerutdanninger, hvor Faglig Råd for Lærerutdanning 2025 (FRLU) har overlevert forslag til hoveddel oktober 2025, og åtte arbeidsgrupper har overlevert forslag til underkapitler for norske lærerutdanninger i januar 2026.

Rammeplangruppa for samiske lærerutdanninger har hatt frist til 1. juni 2026 for å ferdigstille utkast til samisk rammeplan.

Mandatet for arbeidet beskriver at rammeplanen for samiske lærerutdanninger og rammeplanen for de norske lærerutdanningene er likeverdige. Den samiske rammeplangruppa skal ta utgangspunkt i forslaget fra FRLU for både struktur og innhold, men at struktur og begrepsbruk kan tilpasses til de samiske lærerutdanningene, for å sikre at mangfoldet i Sápmi/Sábme/Saepmie reflekteres i strukturen, og at samiske språk og kultur gis en grunnleggende og gjennomgående plass. Mandatet beskriver videre at rammeplanen skal bygge på urfolksdidaktiske perspektiver og samisk tradisjonell kunnskap (*árbediehtu, duodji, birgejuvmi*), og alle de samiske lærerutdanningene skal favne det samiske perspektivet. Rammeplanen skal også legge til rette for læringspraksiser som er forankret i samisk tradisjonell kunnskap, samtidig samfunnsutfordringer og framtidige behov.

Den nye rammeplanen skal inneholde en hoveddel som gjelder for alle samiske lærerutdanninger, som beskriver formål, verdier og kjernekompetanser som skal være felles for alle lærere som har fullført en samisk lærerutdanning. I tillegg skal rammeplanen inneholde underkapitler som regulerer det som gjelder spesielt for hver av lærerutdanningene for barnehage og grunnopplæring inkludert opplæring for voksne i henhold til opplæringsloven. I oppdraget inngår det å begrunne anbefalingene og vise de spesielle kjennetegnene ved rammeplan for samisk lærerutdanning sammenlignet med den norske rammeplanen.

Situasjonen for samisk språk og kultur som lærerutdanningene skal forberede for

De samiske lærerutdanningene skal forberede studentene på pedagogisk arbeid med barnehagebarn, elever og voksne med et stort spekter av språk- og kulturbakgrunner, i både Norge, Sverige og Finland, og eventuelt andre land.

Samiske barn og elever lever både i og utenfor Sápmi/Sábme/Saepmie,¹ i et mangfold av språklige, kulturelle og samfunnsmessige kontekster både i barnehage og skole og hjem og lokalmiljø, hvor flerspråklighet og flerkulturelt mangfold er en naturlig del av hverdagen (Sametinget, 2019, s. 13, Øzerk 2016, s. 35–39). En betydelig andel samiske barn, elever og voksne lever utenfor det tradisjonelle bosetningsområdet, i mange ulike majoritetssamfunn i de ulike landene. Alle de samiske språkene har ulik utbredelsesgrad, samfunnsstatus, og rolle som opplæringspråk i de ulike landene, men det er også forskjeller innad i de ulike samiske språkområdene.

I den ene enden av skalaen er det barn og elever som lever i lokalmiljøer og samfunn hvor samisk er majoritetsspråk og hvor samisk dermed er hverdagsspråk i både hjem, barnehage, skole og lokalmiljø. Her er det ofte samiskspråklige barnehager, og skolen gir opplæring på samisk for samiskspråklige elever. På familienivå er det likevel store variasjoner i bruk av samisk, hvor noen hjem er ettspråklig samiske, andre er flerspråklige, og igjen andre ettspråklig norske (eller andre språk). Samiskspråklige barn og elever som bor i hovedsakelig samiskspråklige samfunn opplever flerspråklighet i barnehage og skole, i møte med majoritetsspråklige² på ulike fysiske arenaer (butikker, kafeer m.m.) og gjennom ulike medie- og kulturtilbud. Selv om samfunnet i hovedsak kan regnes som samiskspråklig, vil det likevel være flerspråklig med bruk av majoritetsspråk i mange sammenhenger.

I den andre enden av skalaen finnes de barna og elevene som lever i majoritetsspråklige samfunn og lokalmiljøer, hvor det er stor variasjon i hvordan samisk blir brukt i barnehage eller skole og lokalmiljø. Typisk er at det kan finnes noen samiskspråklige barnehageavdelinger (i noen få tilfeller hele barnehager) der samisk i større eller mindre grad er brukt i barnehagen. En stor andel samiske barn går også i norskspråklige barnehager hvor det er lite eller ingen bruk av samisk. I denne enden av skalaen har de fleste elever i grunnskolen opplæring i alle fag på norsk, og samiskopplæring med stedlig lærer eller via fjernundervisning. I enkelte større kommuner utenfor språkforvaltningsområdet med stor samisk befolkning, eksempelvis Alta og Tromsø, finnes det tilbud om opplæring på samisk i egne klasser. Da har barna og elevene ikke samisk språk i sin hverdag, men kun på enkeltstående arenaer, som i samiske aktivitetsstunder eller som fag. Barna og elevene kan ha helt samiskspråklige hjem eller to-/flerspråklige hjem, men det finnes også hjem med liten eller ingen bruk av samisk, men hvor foreldrene ønsker at barnet lærer seg samisk i barnehagen eller skolen.

Mellom disse to språklige sett ytterpunktene finnes også kommuner med ulike språklige utbredelser, og hvor det finnes både samiske og norske barnehager, og skoler har både

¹ Sápmi/Sábme/Saepmie er det tradisjonelle bosetningsområdet for samer, som spenner over fire land, Norge, Sverige, Finland og Russland.

² Med majoritetsspråklige menes i denne sammenhengen norsk, svensk, finsk, russisk og/eller engelsk.

samiskspråklige og norskspråklige klasser, og med et bredt spekter av samisk og ikke-samiske kulturer i samfunnet.

Når det gjelder samisk kultur og levemåter, så lever samiske barn og elever i et spekter av kulturelle kontekster, uavhengig av om de bor i samiske områder eller ikke. Noen barn og elever har en hverdag med sterk forankring i de lokale samiske tradisjonelle kulturene og levemåtene gjennom hjemmet, mens andre barn har lite samisk kultur og tradisjonelle samiske levemåter i sitt hjemmemiljø eller lokalmiljø. Samtidig finnes det også barn med en hverdag preget av mangfold av kulturer hvor tradisjonelle samiske kulturer og levemåter ikke er til stede i hverdagen.

I en del av forvaltningskommunene har barnehagene og skolene, eventuelt noen av barnehagene/skolene, samisk kultur som utgangspunkt for sitt arbeid, mens i de fleste andre områder er det andre majoritetskulturer som er ståstedet for arbeidet i barnehage og skole. Der barnehagen eller skolen har samisk kultur som utgangspunkt, vil barn og elever få tilknytning til samisk kultur og samfunn. Det kulturelle miljøet kan også være uavhengig av språksituasjonen, som for eksempel at man har sterk samisk kulturell kontekst uten å ha samisk språk, eller motsatt. Uavhengig av dette er alles hverdag og læringsmiljø flerkulturell og flerspråklig, og dette kommer til uttrykk på ulike måter.

Rett til opplæring i og på samisk

Samiske barn, elever og voksne har rett til å få opplæring i og/eller på samisk i både Norge, Sverige og Finland, men dette er noe ulikt både innenfor og mellom landene.

I Norge har barnehagebarn i samiske distrikt³ rett til et samiskspråklig tilbud som fremmer deres samiske språk og kultur. Samiske barn i norske barnehager har en mer avgrenset rett, men også her skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur (Barnehageloven §2, §10; Rammeplan for barnehagen). I grunnskolen har elevene rett til å få opplæring på samisk i språkutviklingskommuner eller språkvitaliseringskommuner etter samelovens §3-1, og i kommuner der minst 10 elever krever opplæring på samisk (Opplæringslova § 3-2). Elever har ikke rett til samisk som opplæringspråk i videregående skole, men det finnes to statlige samiske videregående skoler som gir opplæring på nordsamisk. Samiske elever i grunnopplæringen har individuell rett til å få opplæring i samisk, enten sørsamisk, lulesamisk eller nordsamisk, uansett hvor man bor i Norge. Dette innebærer at mange elever får sin rettighet til opplæring i samisk oppfylt via fjernundervisning.

Samiske barn i Finland rett til å få småbarnspedagogisk tilbud på ett av de samiske språkene nordsamisk, enaresamisk eller skoltesamisk⁴ (Lag om småbarnspedagogik,

³ Barnehageloven bruker begrepet "samiske distrikt", men begrepet er ikke nærmere definert.

⁴ Lag om småbarnspedagogik (540/2018), 2 kap. Anordnande och tillhandahållande av småbarnspedagogik, 8 § Språk inom småbarnspedagogiken, "Kommunen ska se till att varje barn kan få

2018, §8; Samisk språklag, 2003, §3). Samiskspråklige elever innenfor det samiske forvaltningsområdet i Finland⁵ har rett til stedlig undervisning i og på ett av de samiske språkene. Utenfor forvaltningsområdet har elevene rett til faget samisk, enten som modersmål eller som en annen fagvariant. Utenfor forvaltningskommunene kan samisk gis også gjennom fjernundervisning⁶. (Lag om grunnleggende utdanning, 1998, §10, §12.). Fjernundervisning gis også i den obligatoriske førskolan i Finland.

I Sverige skal kommuner i forvaltningsområdet for nasjonale minoriteter og minoritetsspråk gi *förskola*, tilsvarende barnehage i Norge, som er fullt eller i vesentlig omfang samiskspråklig⁷ (Skollag, 2010, §12b). I Sverige kan samiske barn enten gå i egne sameskoler (totalt fem skoler) eller i en svensk kommunal eller privat skole fra 1. til og med 6. årstrinn. Sameskolene reguleres av eget kapittel i skoleloven og følger egne samiske læreplaner. Fra og med 7. trinn går elevene over til svensk kommunal eller privat grunnskole, med svenske læreplaner. Samiskspråklige elever i grunnskolen har rett til opplæring i samisk som morsmål, og det finnes også flere varianter av samisk-faget. Elever i svensk grunnskole med samisk som morsmål kan også få *integrerad samisk undervisning*, der skolen i samarbeid med Sameskolstyrelsen gir undervisning i samisk kultur i andre timer enn morsmålsundervisningen, som for eksempel f.eks. duodje/duedtie/duodji, hem- og konsumentkunnskap (tilsvarende faget mat og helse i Norge). duodje/duedtie/duodji, hem- og konsumentkunnskap (tilsvarende faget mat og helse i Norge). Dette er en fordypning for de samiske elevene for å lære om kulturen og tradisjonelle kunnskaper, og omfatter alle grunnskolens årstrinn. (Skollagen 2010⁸; Sameskolstyrelsen, 2025).

Fjernundervisning i samisk

Fjernundervisning i samisk er en undervisningsform med lang fartstid på over 30 år i Norge (Solstad et al., 2012, s. 23), og erfaringene har vist at dette er et nødvendig tiltak for å sikre at elevene får den opplæringa de har krav på. Samtidig krever fjernundervisning en egen didaktikk for at opplæringa skal lykkes.

småbarnspedagogik på sitt modersmål, finska, svenska eller sådan samiska som avses i 3 § 1 punkten i samiska språklagen (1086/2003))

https://www.finlex.fi/sv/lagstiftning/forfattningssamling/2018/540#OT1_OT4 (26.05.2026)

⁵ Det samiske bosetningsområdet (Saamelainen kotiseutualue (finsk), Samernas hembygdsområdet (svensk) er i Sametingslagen definert som Enontekiö, Inari, Utsjoki og den del av Sodankylä kommun som hører inn under Lapin paliskunta renbeiteområde.

⁶ Lag om grunnleggende utdanning (628/1998), 4 kap. Undervisning, 10 § Undervisningsspråk, og 12 § Undervisning i modersmålet. (26.05.2026)

⁷ Skollag (2010:800), 9 kap. Förskolan, Förskola på nationella minoritetsspråk, §12 b

⁸ Skollag (2010:800), 9 kap Grundskolan, Integrerad samisk undervisning §§7a og 7b.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/#K10 (27.05.2026)

Rammeplanggruppe for samiske lærerutdanninger 2026

GSI-tallene for skoleåret 2025/26 viser at 14,9 % (n= 423) av totalt 2846 elever med samisk som førstespråk (samisk 1) eller samisk som andrespråk (samisk 2 eller samisk 3) får opplæringa via fjernundervisning i Norge. Tallene viser videre at 5,2 % av elevene med samisk som førstespråk på 1.–10. trinn får det gjennom fjernundervisning, med variasjoner mellom de ulike trinnene (1–4, 5–7 og 8–10). Av alle elevene med samisk som andrespråk (samisk 2 eller 3) i grunnskolen, får ca. 20 % dette gjennom fjernundervisning, med den høyeste andelen på mellomtrinnet (ca. 24 prosent).

	1.-4. trinn		5.-7. trinn		8.-10. trinn		Sum 1.-10. trinn	
	Antall	%-andel	Antall	%-andel	Antall	%-andel	Antall	%-andel
Elever med FU i samisk som 1. språk (samisk 1)	18	3,8 %	23	6,9 %	13	5,4 %	54	5,2 %
Elever med FU i samisk som 2. språk (Samisk 2 eller 3)	132	17,9 %	141	23,7 %	96	20,5 %	369	20,5 %
Totalt antall elever med FU i samisk	150	12,4 %	164	17,7 %	109	15,4 %	423	14,9 %

Tabell 1: Antall og prosentandel elever som får samisk via fjernundervisning i Norge, skoleåret 2025/26. Kilde: GSI. [1]

Tabell 1 viser at det totalt sett er ca. 15 % av elevene i grunnskolen som har fått samisk gjennom fjernundervisning. Dette skjuler imidlertid store variasjoner i opplærings situasjonen for de ulike samiske språkene. GSI-tallene viser ikke fordelingen av elevene mellom fagene Samisk 2 og Samisk 3, og heller ikke fordelingen mellom de tre språkene. Tidligere er det påvist blant annet at for sørsamisk har andelen elever som får samisk som fjernundervisning variert mellom 28 % og 76 % i skoleårene 2006/07 til 2018/19 (Johansen, 2019, s. 84). Vi har ikke greid å finne offentlig tilgjengelige tall for fjernundervisning i samisk i videregående opplæring, men Meld. St. 13 (2022–2023) viser at det er et stort antall elever får samisk via fjernundervisning (s. 26).

Også Finland har en stor andel elever som får samiskopplæring gjennom fjernundervisning. Tall fra Sametinget i Finland viser at skoleåret 2024–25 fikk ca. 26 % av alle elever med samisk som fag i en eller annen form, fjernundervisning (210 av 795 elever). Det er verdt å merke seg at hele 60 % av elevene utenfor de samiske forvaltningskommunene hadde samisk som fjernundervisning (210 av 346 elever) [2].⁹

⁹ Tall hentet fra Sametingets oversikt over samisk og samiskspråklig opplæring i Finlands førskoler, grunnskoler og gymnasier for skoleåret 2024–25. Sámediggi, Skuvlen- ja oahppamateriáldoaimmahat. <https://dokumentit.solinum.fi/samediggi/?f=Dokumenttipankki%2FTilastoja%2FOpetustilastot> (31.03.2026)

I Sverige har det ifølge Skolverkets statistikk for skoleåret 2024/25¹⁰ vært til sammen 576 elever hatt opplæring i samisk enten som førstespråk eller som andrespråk i svensk grunnskole og sameskolen i trinn 1–9 [3]. Ifølge Sametingets *Lägesrapport 2024* er det Sameskolstyrelsen og Liksjuon kommundna (Lycksele kommun) som gir fjernundervisning i samisk i Sverige (Sámedigge/Giellaguovdásj, 2025). Det er vanskelig å få oversikt over eksakt antall elever med fjernundervisning, siden tallene i *Lägesrapport 2024* omfatter tall for både førskoleklass¹¹, grunnskolen og gymnasiet og for fjernundervisning, men det er skoleåret 2024/25 blitt gitt fjernundervisning i nordsamisk, lulesamisk, umesamisk og sørsamisk (Sámedigge/Giellaguovdásj, 2025, s. 45).

Rammeplangruppas vurderinger

Rammeplangruppa har vært opptatt av at ny rammeplan for samiske lærerutdanninger skal være en overordnet rammeplan. Hensikten er å gi lærerutdanningsinstitusjonene fleksibilitet og handlingsrom til å tilrettelegge sine samiske lærerutdanninger for de mange ulike situasjonene som samiske språk og kultur har i de ulike geografiske områdene av Sápmi/Sábme/Saepmie både i dag og i framtiden. Målet er å skape rom for at samiske lærerutdanninger kan tilpasses nye behov i samfunnet etter hvert som de oppstår. Tidligere erfaringer viser at det er behov for at samisk utgangspunkt for utdanningen, samiske perspektiver, verdisett og læringssyn tydeliggjøres for å bli ivaretatt i operasjonaliseringen av rammeplaner. Rammeplangruppa har vært opptatt av å finne balansen mellom handlingsrom og tydeliggjøring av samisk utgangspunkt.

Rammeplangruppa har fulgt strukturen fra det norske rammeplanforslaget og gjort nødvendige endringer i innhold og struktur. FRLU har i sin begrunnelse beskrevet en del av bakgrunnen for å utarbeide nye overordnede rammeplaner for lærerutdanningene, som også rammeplangruppa for samiske lærerutdanninger har som felles utgangspunkt. Dette beskrives derfor ikke nærmere her. Rammeplangruppa har foreslått en ny rekkefølge på paragrafene, men har beholdt opprinnelig paragrafnummer for å synliggjøre hvilken rekkefølge den var foreslått i.

Rammeplangruppa har tatt utgangspunkt i at lærere som har fullført samiske lærerutdanninger skal være kvalifisert for å arbeide i Norge, Sverige og Finland, først og fremst i samiske barnehager og skoler, men også i det aktuelle landets øvrige opplæringssystem. Dette er ivaretatt ved at de samiske lærerutdanningene gir grader

¹⁰ Tall er hentet fra Skolverket 2026: Søk statistikk. <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvarderingar/statistik-om-forskola-och-skola/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC&verkform=Grundskola+och+sameskola&omrade=Skolor+och+elever&lasar=2025%2F26&run=1>

¹¹ Obligatorisk førskole for barn i skoleåret før de begynner i ordinær 1. klasse. Dette skoleåret blir fra skoleåret 2028 en del av den ordinære grunnskolen som en ny 1. klasse.

som finnes i internasjonale utdanningssystem, og har innhold som i stor grad er felles i både Norge, Sverige og Finland. I tillegg finnes det ulike overenskomster mellom de nordiske landene om å godkjenne utdanninger fra de andre landene, som felles nordisk arbeidsmarked for grunnskolelærere¹² og lærere i videregående skole¹³, og en generell overenskomst om å anerkjenne utdanninger gjennomført i EU/EØS¹⁴.

Mandatet beskriver at «*Alle samiske lærerutdanningene skal favne det samiske perspektivet.*» Rammeplangruppa er av den mening at mandatets formulering er for vagt og uklart. Rammeplangruppa har som grunnforutsetning at de samiske lærerutdanningene skal bygge på samiske språk, kultur og verdier, og at dette er utgangspunkt for alle de ulike lærerutdanningene. Rammeplanen skal ta høyde for den kompleksiteten lærerne møter i de samiske samfunnene, og de ulike kulturelle og samfunnsmessige kontekstene samer som urfolk og minoritet er en del av og omgitt av. Samtidig må den gi kompetanse til å lede pedagogisk arbeid med utgangspunkt i samisk språk, kultur, samfunnsliv og samiske kunnskaps- og læringssyn.

En samisk lærer i barnehage og grunnopplæring vil ha ansvar for barn og elever med ulike samiske og ikke-samiske bakgrunner, identiteter og tilhørigheter, og med variert samiskspråklig og flerspråklig kompetanse. De samiske lærerutdanningene skal derfor forberede studentene på å kunne arbeide i barnehager og skoler som er preget av en mangfoldig elevgruppe med bakgrunn i ulike kulturelle tradisjoner, med ulike samiske språk og språktradisjoner både på individnivå, på gruppenivå og på samfunnsnivå.

Kompleksiteten i barnehagebarns og elevers språklige bakgrunn krever at samiske lærerutdanninger gir kompetanse til å ivareta og styrke barn og unges samiske språk- og kulturkompetanse og identitet ut fra ulike forutsetninger. De samiske lærerutdanningene må derfor gi god kompetanse i språkutvikling og flerspråklig med utgangspunkt i samisk språk, og hvor målet er å utvikle barnas og elevenes kompetanse i samisk språk. Rammeplangruppa vurderer det slik at lærerutdanningen derfor må gi kompetanse i førstespråksdidaktikk og andrespråksdidaktikk med utgangspunkt i samiske språk.

De samiske lærerutdanningene skal ha både lokalt og et allsamisk perspektiv og utgangspunkt, slik at de kvalifiserer til å arbeide i ulike land og ulike deler av Sápmi/Sábme/Saepmie. Med allsamisk perspektiv menes at man tar utgangspunkt i samiske språk, kultur, samfunnsliv, verdier og lærings- og kunnskapssyn og

¹² Overenskomst mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om felles nordisk arbeidsmarked for almenlærere (klasselærere) i grunnskolen, av 3.mars 1982 nr.1 Trådt i kraft 29.05.1984
<https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1982-03-03-1> (04.05.2026)

¹³ Avtale mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om felles arbeidsmarked for faglærere i teoretiske fag og lærere i praktisk-estetiske fag i den videregående skolen. Trådt i kraft 30.01.1989.
<https://lovdata.no/traktat/1986-09-29-2> (04.05.2026)

¹⁴ Lov om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner (yrkeskvalifikasjonsloven) av 2017, trådt i kraft 1.1.2018
<https://lovdata.no/lov/2017-06-16-69>

livsanskuelser fra hele Sápmi/Sábme/Saepmie, og i at samer er ett folk i fire land uavhengig av statsgrenser. Et allsamisk perspektiv som kjerneverdi i utdanningen skal gi studentene kompetanse til å videreformidle og utvikle ulike sider av samisk kultur og samfunnsliv i lærerprofesjonens mangesidige oppgaver. Å ivareta allsamiske perspektiver har en verdi i seg selv, men bidrar også til å oppfylle blant annet overordnet del av læreplanverket som beskriver at det er en viktig verdi for samisk skole å ha et allsamisk perspektiv og et urfolksperspektiv (Utdanningsdirektoratet, 2020). Tilsvarende har Rammeplan for barnehagen formuleringer om at barnehagen skal bidra til at barn blir kjent med hele det samiske mangfoldet (Rammeplan for barnehagen, 2017, s. 24).

Ved at lærerutdanningene har allsamisk perspektiv, kvalifiserer utdanningene til å følge flere lands rammeplaner og læreplaner for både samiske og ikke-samiske barn, elever og voksne. Læreren får også kompetanse til å tilrettelegge for læring og utvikling og til å ta utgangspunkt i det aktuelle området samiske språk og kultur, uavhengig av eget samisk utgangspunkt. Utdanningen skal bidra til å gi studentene innsikt i og erfaring med ulike samiske perspektiver og kunne gi lærerne mulighet for å bruke dette som utgangspunkt når de følger rammeplaner og læreplanverk for samiske barn og elever, inkludert lærere som underviser voksne i henhold til opplæringsloven. Lokale og regionale kunnskaper og kunnskapspersoner har høy verdi i de samiske samfunnene (Olli et al., 2021), noe som krever at lærere må få kompetanse i å overføre lokal og regional kunnskap i samarbeid med lokale tradisjons-/kunnskapsbærere i sitt arbeid (NOU 2000: 3, s. 138–139).

Mangfoldet i samfunnet og flerkulturell og flerspråklig situasjon er mer hovedregelen enn unntaket for samiske barn og elever, og det er derfor viktig at utdanningen gir kompetanse til å ivareta elever fra ulike kulturer og med ulike språk i henhold til de verdier som kommer fram av både lovverk, og de til enhver tid gjeldende rammeplaner og læreplanverk for barnehage og grunnopplæring. Med ulike kulturer og språk menes både majoritetsspråket og -kulturen i det aktuelle landet, men også de ulike kulturer og språk som barn og elever med innflytterbakgrunn har (innflyttede minoritetsspråk). Dette gir en kompleksitet som lærere i samisk barnehage og skole behøver kompetanse for.

I Norge er nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk fastsatt som opplæringspråk for barnehage og grunnopplæring, og minst ett av disse tre samiske språkene skal være utgangspunkt for lærerutdanningene som gis etter denne forskriften. Forskriften gir imidlertid høyde for muligheten for å kunne tilby lærerutdanninger på andre samiske språk, dersom flere samiske språk i framtida får status som opplæringspråk (Sametinget, 2023, s. [12]).¹⁵ Det er likevel viktig å påpeke at selv om forskriften gir

¹⁵ Sametinget anerkjenner skolte-, ume- og pitesamisk som samiske språk i Norge, og Sametingets overordnede mål er at disse språkene skal revitaliseres på norsk side av Saepmie.

mulighet for dette, så må lærerutdanningsinstitusjonen ha faglig grunnlag for å gi en utdanning med kvalitet på eventuelle andre samiske språk.

Rammeplanen for samisk lærerutdanning legger derfor vekt på at utdanningen også skal gi studentene tilstrekkelig kompetanse i og om samisk til å bruke samisk i egen profesjonsutøvelse i barnehage og grunnopplæring. For studenter som skal bli lærere i grunnopplæringen, skal utdanningen gi tilstrekkelig kompetanse om samisk språk og litteratur til å kunne undervise i samiskfagene, og den nødvendige samiske språkkompetansen for deres øvrige undervisningsfag. Dette vil ikke gjelde PPU på samme måte, da slik kompetanse vil være en forutsetning for opptak. At lærere har god kompetanse i minst ett av de samiske språkene etter endt utdanning er særdeles viktig på grunn av de samiske språkernes situasjon. Lærere har en viktig funksjon i å oppfylle barnehagebarns rett til samiskspråklig pedagogisk tilbud og elevers rett til opplæring i og/eller på samisk. De må derfor være trygge språkbrukere i temaer fra både dagligliv og fag, noe utdanningen må legge til rette for. Dette bidrar igjen til å oppfylle andre overordnede mål og forpliktelser.

Store demografiske endringer de siste ti-åra har ført til at mange samiske barn bor langt fra samiske barnehetilbud. Det kan i framtiden bli aktuelt å utvikle digitale og fjernbaserte støtteformer for samisk språk- og kulturarbeid i barnehager. Digitale og fjernbaserte pedagogiske støtteformer kan derfor bidra til samisk språk- og kulturarbeid i barnehager som mangler samiskspråklig og kulturell kompetanse, men må forstås som et supplement til nærværende pedagogisk arbeid, lek, omsorg, relasjoner og daglig språksamhandling. Dette forutsetter relevant pedagogisk og didaktisk kompetanse hos både samiske barnehagelærere og mottakerbarnehager. En stor andel elever får samisk via fjernundervisning i grunnopplæringen. En stor andel av lærere som tar samisk lærerutdanning, vil derfor i løpet av sin lærerkarriere komme i kontakt med, eller selv undervise via fjernundervisning eller lyd-/bildeteknologi. Det vil derfor være nødvendig at lærere på alle nivå har kompetanse i fjernundervisningsdidaktikk for sitt nivå, og det er derfor naturlig at dette implementeres i de samiske lærerutdanningene. Kompetanse i fjernbasert pedagogisk støtte og fjernundervisning er skrevet inn i § 5 Felles kjernekompetanser' for å sikre at lærerstudenter på alle nivå får grunnleggende kompetanse i dette, da dette har så stor plass i samisk opplæring. Dette bidrar også til å oppnå målene i NOU 2016: Hjertespråket, Nasjonal handlingsplan for urfolkstiåret (2023), Meld. St. 13 (2022–2023) og Minoritetsspråkpakten (1998/2025).

Rammeplanen legger vekt på at samiske lærerutdanninger legger til rette for at lærere får kompetanse om samiske pedagogiske praksiser, kunnskapssyn og læringsforståelser. Samiske pedagogiske praksiser forstås her som lærings- og kunnskapsformer forankret i samiske språk, verdier og kulturelle praksiser, mens urfolkspedagogiske forståelser viser til pedagogiske tilnærminger basert på urfolks språk, kunnskapssystemer og verdensforståelser. Det innebærer at studentene skal ha

innsikt i og et reflektert forhold til ulike samiske kunnskaps- og læringssyn i den hensikt å kunne bruke og videreutvikle disse også i møte med framtidens behov og samfunnsforhold. Dette er beskrevet også i begrunnelsene for felles kjernekompetanser.

For å sikre samisk forankring av utdanningene, skal rammeplanen bygge på urfolksdidaktiske perspektiver og samisk tradisjonell kunnskap (árbediehtu, duodji, birgejupmi) og nyskaping (Keskitalo, 2009). Hensikten er å forankre og styrke lærerutdanningenes potensial til å utvikle og bevare samisk kultur, levesett og kunnskap og danne grunnlag for at elever både innenfor og utenfor de samiske områdene utvikler en trygg samisk identitet, og slik kunne bli myndige deltakere i de demokratiske prosessene i både samiske samfunn og i storsamfunnet (Keskitalo, 2009). Samtidig er det betydningsfullt at utdanningene rommer innovasjon og entreprenørielle ferdigheter, slik at samisk kultur kan møte framtidige behov og videreføres. Med tradisjonell kunnskap menes kunnskapssystem og praksiser som er holistiske og tverrfaglige, og er basert på observasjoner, erfaringer og kunnskaper utviklet gjennom generasjoner. Den tradisjonelle kunnskapen er tett knyttet til naturen og miljøet, og overført muntlig eller gjennom praksis. Også innovasjon er en egenskap ved tradisjonell kunnskap (ACIPS, 2015; Porsanger & Guttorm, 2011).

Rammeplangruppa for samiske lærerutdanninger ser verdien i at det sikres partnerskap mellom samisk lærerutdanning og praksisfeltet, slik at det er tett dialog og samarbeid spesielt mellom de samiske skolene og barnehagene og de samiske lærerutdanningene. Partnerskap i samiske lærerutdanninger skal også kunne romme nært samarbeid med andre relevante læringsarenaer der samisk språk og kulturliv kan utgjøre en ressurs slik at samisk lærerutdanning er så relevant og praksisnær som mulig. Hva dette vil si for samiske lærerutdanninger, blir nærmere beskrevet i '§ 3 Partnerskap i lærerutdanning' og i begrunnelsen for denne.

Rammeplangruppa har hatt diskusjoner om hvorvidt man skal legge til grunn at samiske lærerutdanninger skal gi kompetanse til å utvikle og lage læremidler og læringsressurser som en del av utdanningen. Bakgrunnen for diskusjonen er mangelen på læremidler og læringsressurser på de ulike samiske språkene, som påvirker både barnehage og grunnopplæring i ulik grad.

Sametinget legger til grunn at selv om elevene etter opplæringslova ikke har en eksplisitt rett til samiskspråklige læremidler, så har elevene likevel en implisitt rett til dette (Sametinget 2025). Sametinget gir støtte til utvikling av læremidler på de tre samiske språkene i Norge, men kun til samisk-fagene, og fagene som de selv utvikler læreplaner for.¹⁶ Ut fra deres lister over fag som mangler læremidler på de ulike språkene, ser man

¹⁶ Sametinget 2025: Sametingets strategiplan for samiskspråklig læremiddelutvikling 2025-2028. Lenke til nettsiden: <https://sametinget.no/grunnopplaring/sametingets-strategiplan-for-samiskspraklig-laremiddeletutvikling-2025-2028/> Lenke til selve planen: <https://sametinget.no/f/p1/ic69c7f93-c0c7-4a97->

at det er mangler i de fleste fag og på de fleste trinn, og situasjonen for lulesamiske og sørsamiske læremidler er mest kritisk. Det samsvarer også med læreres erfaringer om tilgang til både trykte og digitale læringsressurser (Øzerk & Somby, under publisering). Fra 2024 til 2025 er noen prosjekter igangsatt, men situasjonen er fortsatt vanskelig.¹⁷

Argumentene for å ta læremiddelpedagogikk inn som en del av lærerutdanningen er at lærere i ulik grad må utvikle læremidler til sitt bruk for ulike fagområder, temaer eller skolefag. En viktig bakgrunn for diskusjonen er at ved den samiske lærerutdanningen ved Sámi allaskuvla, som lenge var eneste institusjon som hadde samisk lærerutdanning, var læremiddelutvikling ansett som en nødvendig del i samisk lærerutdanning, ofte som et obligatorisk FoU-arbeid, siden tidlig på 90-tallet og fram til midten av 2000-tallet.

Rammeplangruppa har imidlertid landet på at man ikke kan skyve ansvaret for at elevene skal ha læremidler på samiske språk, over på den enkelte lærer, dette må forbli et nasjonalt ansvar. Det er også svært lite tid og muligheter for å bruke rammene for den enkelte lærerutdanning til læremiddelpedagogikk, da dette vil gå utover tid som må brukes til undervisning i mer barne- eller elevrettet kompetanse eller kompetanse i skolefag. Utdanningene legger likevel til rette for å inkludere den kompetanse som kreves for å utvikle læringsressurser til bruk i eget arbeid som lærer, eller for vurdering av barns og elevers kunnskaper eller ferdigheter. Behovet for å styrke tilgang på læremidler og læringsressurser er også en sentral begrunnelse for at entreprenørskap er vektlagt i kjernekompetanser og forutsetninger.

Rammeplangruppa råder derfor til at kompetanse i utvikling av læremidler ikke blir en del av den ordinære samiske lærerutdanninga. Læremiddelpedagogikk er et vidt fagfelt med mange forgreininger og involverer flere ulike fagfelt, og bør derfor tilbys som en videreutdanning i stedet for å bli en del av den ordinære utdanningen.

[b1d6-34e2f38cb7d0/sametingets-strategiplan-for-samiskspraklig-laremiddelutvikling-2025-2028-revidering.pdf](https://sametinget.no/f/p1/ie3ba64f5-c002-4aab-919a-44a3ece3c013/sametingets-strategiplan-for-samiskspraklig-laremiddelutvikling-2025-2028-revidering.pdf)

¹⁷ Dette med utgangspunkt i sammenligning mellom opprinnelig versjon av Sametingets læremiddelstrategi 2025–2028, med opplisting av læremiddelsituasjonen høst 2024, og den reviderte strategien med opplisting av læremiddelsituasjonen per høst 2025. Opprinnelig dokument: <https://sametinget.no/f/p1/ie3ba64f5-c002-4aab-919a-44a3ece3c013/sametingets-strategiplan-for-samiskspraklig-laremiddelutvikling-2025-2028.pdf> (11.05.2026) og revidert dokument: <https://sametinget.no/f/p1/ic69c7f93-c0c7-4a97-b1d6-34e2f38cb7d0/sametingets-strategiplan-for-samiskspraklig-laremiddelutvikling-2025-2028-revidering.pdf> (11.05.2026)

§ 1 Virkeområde – § 1 Doaibmaguovlu

Forskriften gjelder for universiteter og høyskoler som gir samiske lærerutdanninger for lærere i barnehage og grunnopplæring, herunder forberedende opplæring og videregående opplæring for voksne. Rammeplanene for de samiske og de norske lærerutdanningene er likeverdige.

Undervisningsspråk for de samiske lærerutdanningene er samisk. Det skal gis undervisning på samisk i flere fag enn i faget samisk. Det kan gjøres unntak for institusjoner som gir lule- og sørsamisk utdanning, i de fag, emner eller timer det ikke er mulig å gjennomføre undervisning på samisk.

For å være kvalifisert til opptak ved samiske lærerutdanninger, skal man dokumentere kompetanse i samisk, gjennom formell dokumentasjon eller nærmere regler fastsatt av institusjonen (jf. Forskrift om opptak til høgare utdanning § 4-10).

Begrunnelse for forslaget

Denne felles rammeplanen er en forpliktende forskrift for alle høyskoler og universiteter som gir samiske lærerutdanninger. Samtidig som den gir rammer for lærerutdanningene, gir den også rammer for læreryrket. Rammeplanen skal tydeliggjøre utdanningsinstitusjonenes og studentenes rettigheter og plikter.

Forskriftens virkeområde er grunnet i at Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven, heretter kalt UH-loven) § 3-8 *Grader titler og yrkesutdanninger*¹⁸ gir departementet mulighet for å utarbeide nasjonale rammeplaner for visse utdanninger.

Rammeplangruppa ønsker at det kommer tydelig fram at den samiske lærerutdanningen og den norske lærerutdanningen er likeverdige utdanninger. Rammeplangruppa ber om at en tilsvarende setning kommer inn i den norske forskriften, for å bevisstgjøre alle om at det finnes en likeverdig rammeplan for de samiske lærerutdanningene. Likeverdighet fordrer at begge forskriftene løfter dette likt.

I de gjeldende forskriftene om rammeplaner for samisk barnehagelærerutdanning¹⁹ og de samiske grunnskolelærerutdanningene for trinn 1–7²⁰ og trinn 5–10²¹ inngår formuleringen “*Hovedundervisningsspråk for de samiske lærerutdanningene er samisk. Det kan gjøres unntak for institusjoner som gir lule- og sørsamisk utdanning.*” (Samisk

¹⁸ Lov om universiteter og høyskoler (Universitets- og høyskoleloven), § 3-8 Grader, titler og yrkesutdanninger, <https://lovdata.no/lov/2024-03-08-9/§3-8> (06.03.2026)

¹⁹ Forskrift om rammeplan for samisk barnehagelærerutdanning, §1 Virkeområde og formål, <https://lovdata.no/forskrift/2025-07-04-1448/§1> (06.03.2026)

²⁰ Forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7, §1 Virkeområde og formål, <https://lovdata.no/forskrift/2025-07-04-1443/§1> (06.03.2026)

²¹ Forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10, §1 Virkeområde og formål, <https://lovdata.no/forskrift/2025-07-04-1445/§1> (06.03.2026)

betyr i denne sammenhengen sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk, iht. Sameloven § 1-5. Samiske språk.²²) Rammeplangruppa har videreført kravet om at samiske lærerutdanninger gir undervisning på samisk, med et unntak for lulesamiske og sørsamiske lærerutdanninger.

Rammeplangruppa legger i formålet for utdanningen til grunn at alle deler av samisk lærerutdanning skal bygge på samisk språk, kultur, samiske kunnskapssyn og læringssyn (ser rammeplanforslaget § 2 Formål). Gruppa viser til at det er viktig at alle som tar samiske lærerutdanninger, får en vid og flerfaglig kompetanse i og på samisk språk, både som kommunikasjonsspråk og fagspråk i yrkesutøvelsen.

Bakgrunnen for at kravet om samisk som undervisningsspråk i samiske lærerutdanninger er lagt inn i § 1, er at det har vært vanskelig å finne en egnet paragraf i strukturen hvor dette får en naturlig plassering. Flere alternativer er vurdert og gruppa har kommet fram til at den plasseres i §1 Virkeområde. Rammeplangruppa ønsker at kravet om samisk som undervisningsspråk kommer fram så tidlig og så tydelig som mulig, slik at man ser viktigheten av at samisk lærerutdanning skal gis på ett eller flere av de samiske språkene.

Med samisk som undervisningens hovedspråk vil lærerutdanningen kunne bidra til å bevare, revitalisere og utvikle de samiske språkene som kommunikasjons-, opplærings-, og fagspråk for kommende generasjoner, og bidra til bevaring og utvikling av de samiske språkene. Samtidig har samisk som undervisningsspråk også en viktig funksjon i å videreutvikle samiske språk som akademisk og pedagogisk språk og som fagspråk innen opplæringsfeltet og fagfeltene som det undervises om i skolen. Å vektlegge samisk språk i samiske lærerutdanninger utgjør dermed en sentral faktor for å bevare og utvikle samiske språk, kultur og samfunnsliv. Dette er med på å oppfylle både barnehagens og grunnopplæringens språkmål for samisk (se *Rammeplangruppas vurderinger*).

Samisk må derfor være hovedspråk og bærende språk i utdanningen, slik at språket faktisk brukes som akademisk og pedagogisk språk. Studentene skal også gjennom en språklig utvikling ved å studere, og må derfor gjennom utdanningen få undervisning og støtte til å utvikle samisk språkkompetanse og bli en trygg språkbruker. Studentene må få språklig støtte gjennom for eksempel parallell terminologi, mentorordninger, språkverksteder, fleksibel bruk av flere språk i overgangsfaser og systematisk arbeid med fagbegreper. Praksisfeltet må kobles tett til språkbruken, og studentene må møte samisk som levende undervisningsspråk i skoler og barnehager.

Det er likevel viktig å videreføre unntaket som gjelder bruk av samisk som hovedundervisningsspråk for lulesamiske og sørsamiske lærerutdanninger. Det er viktig

²² Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (Sameloven, § 1-5. Samiske språk, <https://lovdata.no/lov/1987-06-12-56/§1-5> (06.03.2026)

å sikre at man kan opprettholde og videreutvikle lærerutdanninger grunnet på lulesamiske og sørsamiske språk og kultur, samtidig som man får utdannet sørsamiske og lulesamiske lærere med samisk lærerutdanning. Begge er alvorlig truede språk, og det er nødvendig å gjøre stor innsats for å bevare og utvikle disse språkene.

Rammeplanggruppa ønsker også å tydeliggjøre at institusjonene som tilbyr lulesamiske og sørsamiske lærerutdanninger må bestrebe seg på å gi så mye av undervisningen og utdanningen som mulig på de samiske språkene.

Krav om dokumentasjon på kompetanse i samisk språk er også lagt inn i § 1. Dette er med bakgrunn i at det ikke har vært en egnet paragraf hvor dette kan legges inn naturlig. Bakgrunnen for dette, er at samiske lærerutdanninger har ett av de samiske språkene som undervisningsspråk. Studentene må ha et samiskspråklig kompetansenivå som gjør dem i stand til å følge og gjennomføre en utdanning som foregår på samisk, både muntlig og skriftlig. Studentene må derfor kunne dokumentere at de har samisk språkkompetanse på nivå med studiekompetansegivende nivå, i samisk som førstespråk eller samisk som andrespråk fra videregående opplæring, fra studieforberevende utdanningsprogram eller tilsvarende. Det skal også være mulig å dokumentere samisk språkkompetanse etter nærmere regler som utdanningsinstitusjonen bestemmer. Dette har sammenheng med at mange med studiekompetanse, ikke har dokumentasjon på kompetanse i samisk. Det må derfor være mulig for disse studentene å kunne vise at deres språkkompetanse er tilstrekkelig, enten gjennom annen dokumentasjon, eller ved å gjennomføre en språkferdighetstest som institusjonen finner egnet.

Det er også viktig at forskriften gir mulighet for studenter fra Finland og Sverige til å bli tatt opp som studenter grunnlag av deres vitnemål, uten krav om at de skal ha norsk som fag fra videregående skole eller gymnasium. Det skal være tilstrekkelig å ha enten finsk eller svensk som fag fra studiekompetansegivende nivå. Denne muligheten er viktig for at man skal kunne ta opp studenter til utdanningene, og på den måten rekruttere fra ulike samiske områder. Dersom studenter fra utlandet mangler dokumentasjon på samisk språkkompetanse, skal de på lik linje som studenter fra Norge kunne vise kompetansen på en måte som institusjonen finner formålstjenlig.

§ 2 Formål – § 2 Utbmil

Forskriftens formål er å sikre at utdanningsinstitusjonene gir profesjonsrettede og forskningsbaserte lærerutdanninger med høy faglig kvalitet og relevans.

Utdanningene skal bygge på samisk språk, kultur, kunnskaps- og læringssyn, og dette skal komme til uttrykk i alle deler av utdanningene. Utdanningene skal være relevante og framtidsrettede, og bygge på kunnskap om og forståelse for behov i samiske samfunn. Utdanningene skal kjennetegnes som nasjonalt og internasjonalt gode profesjonsutdanninger i høyere utdanning.

Utdanningene skal kvalifisere lærere som kan ivareta barnehagen og grunnopplæringens oppdrag forankret i samisk språk, kultur og verdier og bidra til å videreutvikle barnehager, skoler og lærerprofesjonens rolle i et samisk og flerkulturelt samfunn i endring.

Utdanningene skal bidra til demokratisk deltakelse og utvikling og bygge på et felles verdigrunnlag for hele lærerprofesjonen, slik det er uttrykt blant annet i formålsparagrafene for barnehage og grunnopplæring. Kunnskapsutvikling, kritisk tenkning, etisk bevissthet, inkludering og fellesskapsorientering skal prege utdanningene. Respekt for mangfold skal være sentralt.

Utdanningene skal fremme kompetanse om urfolks rettigheter nasjonalt og internasjonalt, og sikre innsikt i og ivaretagelse av samiske barn og unges rettigheter slik de er nedfelt i gjeldende lov- og regelverk.

Utdanningene skal også kunne kvalifisere til arbeid som lærer i Sverige og Finland.

Begrunnelse for forslaget

Rammeplangruppa støtter FRLUs begrunnelse for formuleringene i § 2 om at formålet med lærerutdanning knyttes til *“konteksten lærere utdannes til gjennom en tydelig kobling til lov og regelverk for barnehage og grunnopplæring.”*

Rammeplangruppa ønsker å knytte § 2 Formål tydelig til den samiske konteksten gjennom formuleringer som understreker utdanningenes forankring og betydning i det samiske samfunnet. Det må derfor uttrykkes eksplisitt at utdanningene skal bygge på samisk språk, kultur og kunnskaps- og læringssyn (Balto, 2023a; Balto, 2023b; Balto et al. 2019; Keskitalo & Jannok, 2025; Nutti, 2017; Nutti, 2023; Nutti & Heatta, 2025; Äärelä-Vihriälä et al., 2024). Rammeplangruppa ønsker videre å tydeliggjøre at et viktig formål med de samiske lærerutdanningene er å «kvalifisere lærere som kan ivareta barnehagens og grunnopplæringens oppdrag» i en samisk kontekst ved å tilføye følgende formulering: «... forankret i samisk språk, kultur og verdier og bidra til å videreutvikle barnehager, skoler og lærerprofesjonens rolle i et samisk og flerkulturelt

samfunn i endring.» Dette vil bidra til at samiske barnehager, samiske barnehageavdeling og andre barnehager med samiske barn og grunnopplæringa kan oppfylle sitt formål med å støtte opp under og fremme samiske barn, unge og voksnes tilegnelse av samisk språk, kultur og identitet, slik det kommer fram av lovverket.

I forslaget fra FRLU skal utdanningene «bidra til kompetanse om urfolks rettigheter nasjonalt og internasjonalt, og sikre innsikt i samiske barn og unges rettigheter slik de er nedfelt i gjeldende lov- og regelverk for barnehage og grunnopplæring.» Dette er viktige kunnskaper som også lærere med samisk lærerutdanning behøver, men de skal i tillegg ha kompetanse til å bruke dette i sin profesjonsutøvelse. Samisk rammeplangruppe foreslår derfor at det i forskriftsteksten presiseres at samiske lærerutdanningene *både* skal «*fremme* kompetanse om urfolks rettigheter nasjonalt og internasjonalt og sikre innsikt i *og ivareta* samiske barns og unges rettigheter slik de er nedfelt i gjeldende lov- og regelverk for barnehage og grunnopplæring» (vår kursivering).

De samiske lærerutdanningene rekrutterer studenter fra Finland og Sverige. En del av disse vil returnere til sine hjemland etter fullført utdanning. Dette er noe institusjonene bør ta hensyn til i sin planlegging. Derfor foreslår rammeplangruppa at følgende setning legges inn i § 2: «Utdanningen skal også kunne kvalifisere til arbeid som lærer i Sverige og Finland.» I et allsamisk perspektiv er det naturlig å gi studentene kompetanse til å kunne arbeide i ulike samiske regioner, uavhengig av statsgrenser. En del av denne kompetansen vil blant annet komme gjennom at praksis legges til ulike land. Gjennom diskusjonene om dette skal stå i rammeplanen eller ikke, og eventuelt hvor det skal stå, så har rammeplangruppa ønsket at dette synliggjøres, for å øke lærerutdanningsinstitusjonenes bevissthet om at lærerutdanningene skal legge til rette for at samiske lærere skal kunne arbeide i samiske kontekster uavhengig av statsgrenser.

§ 3 Grunnleggende forutsetninger for all samisk lærerutdanning – § 3 Buot sámi oahpaheaddjeoahpuid vuodđoeavttut

Samisk lærerutdanning skal ha studentenes utvikling, danning og progresjon i sentrum. Utdanningene skal kjennetegnes av høye forventninger til studentene samt studentaktive og utforskende læringsformer og arbeidsmåter forankret i samiske læringssyn. Undervisningen, veiledningen, praksisopplæringen og vurderingen av studentene skal være lærings- og dannelsesfremmende, profesjonsrettet, og bidra til tydelig progresjon i studiet.

Samisk lærerutdanning skal være forskningsbasert, erfaringsbasert og forankret i samiske kunnskapssystemer og kunnskapsforståelser og samisk tradisjonell kunnskap, sámi árbevirolaš máhttovuodđu. Utdanningene skal fremme kunnskap om samiske lærings- og kunnskapssyn, verdier, språk, kultur og samfunnsforhold og gi studentene kompetanse til å anvende denne kunnskapsbasen i sin profesjonsutøvelse og profesjonelle utvikling. Utdanningene skal styrke studentenes språkkompetanse og ferdigheter i samisk, både muntlig og skriftlig.

Samisk lærerutdanning skal integrere fag, teori og praksis i undervisning, veiledning og vurdering. Utdanningene skal gjenspeile den samiske lærerprofesjonens samlede kompetansebehov. Praksisopplæring skal ha en sammenbindende funksjon. Lærerutdanningenes studiesteder skal sammen med barnehager/skoler legge til rette for integrerte læringsaktiviteter som til sammen gir studentene profesjonskompetanse som bygger på profesjonens verdier og kjernekompetanser.

Samisk lærerutdanning i hele landet skal være likeverdig når det gjelder kvalitetshensyn og minimumskrav. Det skal være tydelig at lærerutdanningene kvalifiserer for tilsetting i barnehage og/eller grunnopplæring, herunder forberedende og videregående opplæring for voksne.

Samisk lærerutdanning skal bygge på langsiktige, likeverdige og forpliktende partnerskap som omfatter lærerutdanningsinstitusjon, barnehager/skoler og eiere/lokale myndigheter, og eventuelt andre relevante aktører.

Begrunnelse for forslaget

Rammeplangruppa har tatt utgangspunkt i forslaget til forskriftstekst fra FRLU, men har valgt å endre både på rekkefølge og innhold. Gruppa mener at avsnittet om studentenes utvikling og progresjon bør stå først, for å tydeliggjøre viktigheten av formålet med utdanningen er å utdanne samiske lærere med god kompetanse.

I første og andre avsnitt har vi, med utgangspunkt i teksten fra den norske rammeplanforslaget, valgt å tydeliggjøre at det er viktig at samiske lærerutdanninger er forankret i det samiske, for å kunne fremme både samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Samiske lærerutdanninger skal gi kompetanse i samiske lærings- og kunnskapssyn og kunnskapsforståelser og samisk tradisjonell kunnskap. Samisk tradisjonell kunnskap er kunnskapssystem som også er ivaretatt i ulikt lovverk, og det er derfor viktig at studentene får kompetanse til å ta det i bruk i barnehage og grunnsopplæring. Med samiske læringssyn legger vi vekt på at også innen samisk pedagogikk har man har ulike syn på hva læring er, hvordan læring foregår, og hva som bidrar til læring, både når det gjelder det enkelte individet og som en kollektiv kunnskap i tråd med det begreper som *indigenous knowledge* og *traditional knowledge* innebærer (Balto, 2023a; Berkes, 2012; Porsanger & Guttorm, 2011).

Avsnittet om partnerskap flyttes lengst ned, siden partnerskap allerede er tema for en hel paragraf, § 3 Partnerskap i lærerutdanning, og på den måten allerede er gitt framtreddende plass i forskriftsdokumentet. Departementet bør vurdere om dette punktet heller burde ligge fullstendig i § 3 som omhandler partnerskap, og utelate leddet i denne paragrafen.

Rammeplanggruppa har avventet å foreslå samiske navn på lærerutdanningene, etter avtale med departementet. Rammeplanggruppa er ellers av den mening at institusjonen selv skal kunne gi sine lærerutdanningsprogram navn som inneholder informasjon om hvilke nivå man retter seg mot. Dette vil være spesielt aktuelt der man ønsker å utvikle lærerutdanninger med flere paragrafer involvert. For eksempel samisk lærerutdanning innrettet mot 1.-10. trinn, eller samisk lærerutdanning for yrkesfag og forberedende opplæring for voksne. Da vil en forskriftsregulering av navnet kunne virke mot sin hensikt, dersom hvert underkapittel skal nevnes spesielt.

§ 4 Felles kjernekompetanser – § 4 Oktasaš vuodđogelbbolašvuohta

Utdanningene skal sikre at studentene utvikler kjernekompetanser som er felles for alle lærere i samisk barnehage og grunnopplæring og som gir mestringstro i møte med komplekse og uforutsette situasjoner. De ulike typene kompetanse skal være forankret i forskning og erfaringsbasert og tradisjonell kunnskap. De skal tolkes og operasjonaliseres i sammenheng, med utgangspunkt i profesjonens felles verdigrunnlag, og med mål om at studentene skal bli kritiske, selvstendige og samarbeidende lærere.

Språklig kompetanse handler om studentenes samiskspråklige og flerspråklige kompetanse og utvikling. Dette innbefatter kunnskap om språk, språkutvikling og flerspråklighet som utgangspunkt for opplæring som støtter barn, unge og voksnes evne til å forstå, uttrykke seg og reflektere over kunnskap i flerspråklige læringsmiljøer. Videre innebærer det kompetanse til å styrke og utvikle samisk språk i en permanent minoritetsspråklig situasjon.

Kulturkompetanse handler om helhetlig forståelse av og evne til å formidle samisk kultur, naturforståelse, kulturmangfold og tradisjonell kunnskap på ulike læringsarenaer, herunder natur og nærmiljø. Kompetansen innebærer også evne til å knytte barnehagens og grunnopplæringens innhold til barn, unge og voksnes erfaringer og støtte dem i å utvikle og utøve rollen som aktører i eget liv og i samfunnet, både som del av urfolkssamfunnet og storsamfunnet.

Pedagogisk kompetanse handler om å forstå barn, unge og voksnes lek, læring, utvikling og dannelse i ulike kontekster, særlig ut fra samiske læringstradisjoner, lærings- og kunnskapssyn og pedagogisk grunnsyn. Det omfatter å kunne anvende kompetansen i pedagogisk arbeid og å kunne bruke den i profesjonsfellesskapet i møte med komplekse pedagogiske utfordringer. Kompetansen innebærer kunnskap om forhold knyttet til overganger som barn, unge og voksne står i, spesielt med tanke på erfaringer, behov og utfordringer samiske barn, unge og voksne kan ha i den forbindelse.

Faglig kompetanse handler om faglig kunnskap, faglige ferdigheter, innsikt i fagenes vitenskapelige metoder og utvikling. Det innebærer også kompetanse til å inkludere og videreføre tradisjonell kunnskap som en del av læringen i barnehagen og opplæringen i fag. Faglig kompetanse omfatter profesjonsfaglige og tverrfaglige problemstillinger knyttet til fagenes rolle i et helhetlig utdanningsløp i barnehage og grunnopplæring.

Didaktisk kompetanse handler om å kunne planlegge, lede og evaluere pedagogisk arbeid, samt vurdere barn, unge og voksnes læring og utvikling, også som fjernbasert pedagogisk støtte og fjernundervisning. Kompetansen innebærer å forstå og ivareta barn, unge og voksnes forutsetninger og muligheter, og å utforme trygge, motiverende og inkluderende lek- og læringsmiljø. Videre innebærer didaktisk kompetanse kritisk og

reflektert bruk av analoge og digitale læringsressurser og samiske tradisjonelle arbeidsmåter.

Relasjonskompetanse handler om *ovttastallan*, å møte andre mennesker som mennesker, og møte mennesker på måter som fremmer kommunikasjon og samhandling i ulike situasjoner og relasjoner. Kompetansen inkluderer det å ta ansvar for etablering og utvikling av omsorg og tillit i relasjoner med og mellom barn, unge og voksne, og bidra til profesjonelt samarbeid.

Mangfoldskompetanse handler om å anerkjenne og verdsette menneskelig, språklig og kulturelt mangfold og funksjonsvariasjoner, og bidra til inkluderende og trygge pedagogiske miljøer for lek, læring, utvikling og danning. Kompetansen innebærer kritisk refleksjon om egne og andres holdninger og handlinger, om maktforhold og privilegier, og kompetanse i kultursensitiv profesjonsutøvelse og å kunne møte barn, unge og voksne med respekt for deres bakgrunn, identitet, erfaringer og behov.

Profesjonsetisk kompetanse handler om å utøve profesjonelt skjønn, fremme toleranse, respekt og likeverd og ivareta barn, unge og voksnes rettigheter i kraft av rollen og posisjonen som lærer. Kompetansen fordrer etisk bevissthet og profesjonell integritet. Profesjonsetisk kompetanse handler også om kjennskap til konsekvenser av forsoningspolitikken og kolonialiseringprosesser og kunnskap om forsoningsprosesser.

System- og organisasjonskompetanse handler om å ha innsikt i oppvekst- og utdanningssystemet, med særlig fokus på barnehagens og grunnopplæringens rolle og mandat, og å forstå betydningen av tverrsektorielt samarbeid. Kunnskap om organisering og ledelse, samt ansvars- og oppgavefordeling er en del av kompetansen. I tillegg handler det om å forstå hvordan pedagogisk praksis bidrar til å videreføre og utvikle sentrale samiske samfunnsverdier, både i en allsamisk kontekst, men også som en styrke for et demokratisk nasjonalt fellesskap.

Endrings- og utviklingskompetanse handler om å kunne analysere, begrunne og utvikle egen og profesjonens felles profesjonelle praksis i barnehage og grunnopplæring. Det inkluderer å kunne bidra i pedagogisk endrings- og utviklingsarbeid i barnehage- og skolesektoren, og på tvers av sektorer for å fremme nytenkning og innovasjon.

Begrunnelse for forslaget

Samisk rammeplanggruppe har valgt å legge inn 'Språklig kompetanse' og 'Kulturkompetanse' som kjernekompetanser i tillegg til de som står oppført i FRLUs forslag til i hoveddelens § 5 Felles kjernekompetanser.

Språklig kompetanse er lagt inn som første kjernekompetanse for å tydeliggjøre nødvendigheten av at studentene gjennom studiet får en solid kompetanse i og på sitt samiske språk. Samisk er et minoritetsspråk i alle områder, og studentene har en variert språkkompetanse ved starten av studiet, og ikke alle studenter har samisk som førstespråk. Samiske lærerutdanninger skal ha som mål at studentene har mulighet for å utvikle flytende muntlig og skriftlig kompetanse på samisk, samtidig som de får kompetanse i språkets egenart, språkets oppbygging og anvendelser. Det er også viktig at studentene får kompetanse og erfaring i å bruke samisk som fagspråk i både egne studier og som opplæringspråk i de ulike fagområdene og fagene man arbeider med i barnehage og grunnopplæring.

Språklig kompetanse inkluderer kompetanse om språkutvikling og språklige kompetanser både hos enspråklige og flerspråklige barn. Dette vil sikre at studenten har et faglig utgangspunkt for å gi opplæring til barn og elever ut fra det individuelle barnets eller elevgruppers behov og språknivå. Dette innebærer blant annet at lærere vil kunne arbeide på ulike språk.

Språklig kompetanse innebærer også kunnskap om flerspråklighet, og hvordan læreren kan skape og utvikle pedagogiske miljøer som styrker barnas samiske språkkompetanse ut fra utdanningens lokale samiske språksituasjon og ulike komplekse språksituasjoner. For å lykkes med å bevare og revitaliser de samiske språkene, er det nødvendig at lærere har kompetanse om ulike sterke språkopplæringsmodeller. Det innbefatter også kunnskap om hvordan barn og elevers flerspråklige kompetanse kan benyttes til å bygge bru mellom elevenes heimespråk og fagspråket skolen introduserer og anvender (Jf. Cummins, 2007; Pasanen et al., 2022).

Rammeplangruppa har satt inn **Kulturkompetanse** som en kjernekompetanse rett etter språkkompetanse siden samisk språk, levesett og kultur er nært knyttet sammen. Språk former tenkning og måter å forstå verden på; språket bærer begrepssystemer og kultur; språk former identitet. Språk gir rammer for tenkning samtidig som språk og praktiske erfaringer er tett knyttet sammen. Praksis og kunnskap er derfor situert i språk og handling (Hoëm, 2010; Vygotsky, 1978; Wittgenstein, 1953/2009).

I kulturkompetanse har vi lagt inn bl.a. *samisk naturforståelse*. Denne forståelsen er et grunnleggende element i den tradisjonelle samiske kulturen (Magga et al., 2001). Samisk naturforståelse er dessuten høyaktuell sett i lys av vår tids naturkrise, og i pakt med verdigrunnet i barnehage og grunnopplæring samt nasjonale og internasjonale konvensjoner om økologi og bærekraft (jf. f.eks. Fønnebø et al., 2021; Fønnebø et al., 2023).

I samiske lærerutdanninger som nettopp skal bygge på samiske språk, kultur og verdier, må man sikre at lærerstudentene gjennom utdanningen utvikler en solid kulturkompetanse og språkkompetanse slik at de som lærere kan bruke dette i egen praksis og videreformidle disse kompetansene til barn/elever.

Pedagogisk kompetanse handler om læring, utvikling og danning sett ut fra ulike perspektiver. Rammeplangruppa har valgt å flytte punktet om pedagogisk kompetanse opp slik at avsnittet kommer før hhv. faglig og didaktisk kompetanse for å vektlegge at pedagogisk kjernekompetanse ligger til grunn for det faglige og didaktiske arbeidet i barnehage og grunnopplæring. Rammeplangruppa mener at samiske pedagogiske praksiser og forståelser har fokus på *iešheanalis oahppan*, læring som mer selvstendig læring (Aikio, 2010). I og med at dette er sentralt i samiske dannelses- og opplæringsinstitusjoner, er det også omtalt mer omfattende enn de øvrige kompetansebeskrivelsene.

Rammeplangruppa ønsker å løfte fram at samiske læringstradisjoner, læringssyn og kunnskapssyn er en del av en helhetlig pedagogisk kompetanse. Dette omfatter blant annet det å kunne bruke ulike samiske pedagogiske praksiser, tradisjonell kunnskap og urfolkspedagogiske forståelser. Samiske pedagogiske praksiser forstås her som lærings- og kunnskapsformer forankret i samiske språk, verdier og kulturelle praksiser, mens urfolkspedagogiske forståelser viser til pedagogiske tilnærminger basert på urfolks språk, kunnskapssystemer og verdensforståelser. Hensikten er at disse skal kunne brukes og videreutvikles i møte med framtidige behov og samfunnsforhold.

Samiske læringssyn og pedagogiske grunnsyn legger stor vekt på at barn og unge skal utvikle seg til å bli *iešbirgejeaddji*, et begrep som rommer ikke bare selvstendighet, men også det at man gjennom hele livet tilegner seg kompetanse og motivasjon til å virke og leve et helhetlig liv på selvstendig grunnlag (Olli et al., 2019). Lærerens pedagogiske kompetanse skal bidra til å legge til rette for, utvikle og styrke barnas og elevenes videre læring, danning og utvikling. Kompetanse i å bruke ulike former for kunnskap og læringsformer, og i å ivareta både enkeltbarns og elevgruppas ulike bakgrunner, kulturer og språksituasjoner vil bidra til å øke barn og elevers forståelse, motivasjon, mestring og selvstendighet.

Overganger er plassert i pedagogisk kompetanse, fordi overganger generelt gjelder for alle kontekster lærerutdanningene utdanner for. I tillegg til de dimensjonene som gjelder generelt, innebærer de ofte ekstra dimensjoner for samiske barn og unge. Samiske lærerutdanninger må gi kunnskap om de forholdene som er særskilt aktuelle for samiske barn og elever. Eksempelvis viser Vangsnes (2021) at mange elever faller fra samiskopplæring jevnt over gjennom grunnskoleløpet, og størst er fallet blant elever med samisk som andrespråk. Riksrevisjonen (2019, s. 8–9) peker på at retten til samiskundervisning oppfylles, men at manglende, utilstrekkelig og lite målrettet informasjon fører til at mange foreldre og elever klar over sine rettigheter. Overganger kan for mange elever medføre endringer i samisk språkopplæring, endret tilgang til samiskspråklige arenaer og samisk kultur i opplæringen. Det er derfor viktig at lærere har kompetanse til å ivareta elever spesielt i overgangene, slik at samiske elever har motivasjon til å fortsette med samiskopplæring.

Lærere bør også ha kompetanse til å håndtere andre forhold, eksempelvis overganger mellom samiske og norske ramme- og læreplaner, mellom samiske og norske lek- og læringsmiljø for å kunne ivareta barn, unge og voksnes identitet, positive selvfølelse og motivasjon for læring.

Redd Barna har påvist at samiske elever opplever rasistiske utsagn i skolen, og at det spesielt i sørlige områder er lite kunnskap om samer og samisk språk og kultur (Kleva et al., 2024; Kultur- og likestillingsdepartementet, 2025; Sametinget, 2022). Som vist i Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport (2023) har fornorskningspolitikken hatt omfattende negative konsekvenser for samene gjennom flere generasjoner (se f.eks. Hansen og Sørli, 2012; Somby, 2023). De historisk kollektive traumene, eller generasjonstraumene, som fortsatt preger det samiske samfunnet er noe samiske lærere derfor vil måtte forholde seg til og ha kunnskap om.

Faglig kompetanse vil samisk rammeplangruppe presisere at kompetansen gjelder både de tradisjonelle skolefaglige kontekstene man skal ha kunnskap om, og også kunnskap om hvordan man kan innlemme tradisjonell kunnskap i pedagogisk arbeid og opplæringen i fag. Rammeplangruppa anser tradisjonell kunnskap som likeverdig med annen kunnskap noe som også må synliggjøres i lærernes faglige kompetanse. Ifølge NOU 2000: 3 *Samisk lærerutdanning* (s.129) beskrives tradisjonell kunnskap på følgende måte:

Tradisjonell kunnskap er en betegnelse som i samisk sammenheng er intimt knyttet til de tradisjonelle livsformer. Disse livsformenes nære forhold til naturen og deres dype forståelse av naturen som økologisk system inngår ofte som selve kjernen i tradisjonell kunnskap. Dette er en egen kunnskapsform. Den har sin egen oppbygging, sin egen logikk og sin egen formidlingsform. Den bærer i seg en kosmologi som skiller seg fra vestlig tradisjon. Denne kosmologi gjenspeiler seg i tradisjonell samisk naturforståelse, spiritualitet og religiøsitet, i tradisjonell sykdomsforståelse etc.

Dette er også noe en sentral oppgave for det norske utdanningssystemet (Keskitalo, referert til i NOU 2000:3, s. 127).

Didaktisk kompetanse tar innover seg hvordan didaktisk kompetanse er nødvendig i både stedlig, fysisk nærværende pedagogisk arbeid i barnehage og skole, og også i pedagogisk arbeid gjennom fjernbasert pedagogisk støtte i barnehagen og gjennom fjernundervisning i skolen. Bakgrunnen for dette utvidede kompetansebehovet følger av den store andelen av samisk opplæring som gis gjennom nett, noe som fører til at svært mange lærere kommer i kontakt med fjernundervisning på en eller annen måte.

Lærere som gir opplæring i og på samisk lever i en situasjon hvor lærestoff i stor grad må hentes fra ikke-samiske, oversatte læremidler eller andre kilder, som for eksempel oversatte eller nettbaserte kilder. Dette krever kompetanse i å tilrettelegge for reflektert

og kritisk bruk av digitale ressurser for å fremme læring i fag, kritisk tenkning og utforskning, og støtte elevene i utviklingen av digitalt medborgerskap i en alder preget av økende selvstendighet. En ekstra dimensjon i dette arbeidet ligger i det å utvikle elevenes refleksjonsnivå med tanke på hva som er samiske og hva som er andre kulturers framstillingsmåter og verdensanskuelser, og hvordan dette både fremmer og hemmer medborgerskap.

Relasjonskompetanse handler om *ovttastallan*, å kunne møte og samhandle med mennesker med ulike bakgrunner, med respekt og på en likeverdig måte.

Relasjonskompetanse handler også om å tilrettelegge for gode relasjoner mellom elevene, for eksempel på en slik måte at de blir *skuvlaviellja* ja *skuvlaoabbá* for hverandre (danner skolesøskenrelasjoner), slik Asta Balto beskriver det (Balto 2023a, s. 85). På samisk brukes en rekke begreper for ulike typer relasjoner og relasjonskompetanser. Balto (2023b) omtaler dette som *sosiála bajásgeassi institušuvnnat* (oversatt til norsk: sosiale institusjoner). Institusjoner er i denne sammenhengen systemer for å skape tilhørighet og relasjonskompetanse der eksempelvis *fuolkkástallan*, *gáibmevuohtha* m. fl. inngår. Dette vil kunne bidra til positivt læringsmiljø og sosial utvikling. Under Relasjonskompetanse foreslår rammeplangruppa derfor å inkludere begrep som er naturlig å bruke på samisk, og som det ikke er så lett å finne dekkende begrep for på norsk, som f.eks. *ovttastallan*. På norsk vil det bl.a. kunne uttrykkes gjennom begrep som samvær/samhandling, men også, *olmmožin eallit*, ferdigheter til å leve som et ansvarlig menneske og leve i harmoni med nærmiljøet, naturen osv. (Se f.eks. Kuokkanen & Balto, 2024; Balto et al., 2019). Dette språkeksemplet viser utfordringen generelt med å utforme en rammeplan på norsk som skal gjelde samisk lærerutdanning, særlig når det gjelder læringssyn og tradisjonell kunnskap. En del lærere kommer til å arbeide i situasjoner hvor man ikke har naturlige treffpunkter med elevenes hjem, eksempelvis de lærere som ambulerer mellom flere skoler, har fjernundervisning mv. Det er derfor viktig å belyse også hvordan lærere kan etablere den nødvendige samarbeidet med hjemmet i slike situasjoner.

Under **Mangfoldskompetanse** foreslår rammeplangruppa en omskriving av dette punktet for å styrke innholdet som vi mener var noe svakt beskrevet i det norske rammeplanforslaget. Vi har nyansert mangfoldsbegrepet ved å legge inn *språklig og kulturelt mangfold og funksjonsvariasjoner* fordi vi mener at det fanger opp det samiske mangfoldet innad i samiske samfunn på en bedre måte (se eksempelvis Somby, 2024). I tillegg bidrar det til dekke opp relasjoner med de omkringliggende majoritetssamfunnene (jf. det kyndige, ukyndige og døde blick hos Meløe, 1979).

Vi har skrevet inn både “kritisk refleksjon” og “maktforhold og privilegier”, og vi viser til Åse Røthing (2020, s. 11) sine definisjoner og forskning på temaet. Dette mener vi er viktige verktøy for å klare å unngå andregjøring, eksotisering og reproduksjon av stereotyper. Vi ønsker også å understreke betydningen av at lærere er seg bevisst egne

og *andres* holdninger og praktiserer *kultursensitiv profesjonsutøvelse* (jf. f.eks. UHR-Lærerutdanning, 2018). Det innebærer forståelse for mangfold i livsform og levemåte, kulturelle begreper og perspektiver. Dinesen (2026) benytter bl.a. begrepet i sin forskning om samisk ungdom og skolefracfall. Keskitalo (2018) tar opp tilrettelegging for læring i den samiske skolen gjennom et kultursensitivt ståsted.

Når det gjelder **Profesjonsetisk kompetanse**, stiller rammeplangruppa seg bak FRLU sitt forslag, men legger til at lærere må ha kompetanse til å kjenne igjen ulike konsekvenser av fornorskningspolitikken, koloniseringsprosesser og ha kunnskap om forsoningsprosesser (Sannhets- og forsoningskommisjonen, 2023, s. 274). Dette utgjør et nødvendig bakteppe for å forstå konsekvenser som fortsatt viser seg på ulike måter, eksempelvis som traumer, bortvalg av samisk språk, samehets osv. (Hansen, 2024). De samme mekanismene gjelder også i de andre delene av Saepmie som resultat av de ulike majoritetsstatenes politikk overfor samer og andre nasjonale minoriteter. Sannhets- og forsoningskommisjonen foreslår derfor at kunnskapsformidling om fornorskningspolitikken og dens konsekvenser styrkes på alle nivå i opplæringen. Derfor bør dette inngå i rammeplanforslaget. Kommisjonen oppfordrer også myndighetene og relevante institusjoner til å følge med på prosesser og å utvikle tiltak i lys av funn som de øvrige kommisjonene i Norden kommer fram til i årene som kommer. Det er derfor naturlig at dette reflekteres i lærerutdanningene.

Rammeplangruppa har beholdt formuleringene i første del av **System- og organisasjonskompetanse** fra det norske rammeplanforslaget. I tillegg har gruppa lagt til at det også handler om å forstå hvordan pedagogisk praksis bidrar til å videreføre og utvikle sentrale samiske samfunnsverdier, både i en allsamisk kontekst og som en styrke for et demokratisk nasjonalt fellesskap. Dette for å ivareta målene for både læreplanverk og rammeplan for barnehagen.

Rammeplangruppa beholder formuleringene for **Endrings- og utviklingskompetanse** fra det norske rammeplanforslaget uforandret. Dette forutsetter at samiske lærerutdanninger gir kompetanse til å utvikle samiske barnehager, skoler og eventuelle andre opplæringsinstitusjoner til det beste for både samisk samfunn som helhet, og som en del av et nasjonalt fellesskap og et urfolksfellesskap.

§ 5 Partnerskap i lærerutdanning – § 5 Verddevuolta oahpaheaddjeoahpus

Partnerskap skal bidra til å sikre kvalitet i samisk lærerutdanning og barnehage/grunnopplæring.

Med partnerskap menes formalisert samarbeid mellom lærerutdanningsinstitusjon, barnehager/skoler eller andre relevante institusjoner og eiere/ lokale/regionale myndigheter, også i ulike land. Partnerskap kjennetegnes av likeverdighet mellom partene og at det gir merverdi utover det hver enkelt aktør kan oppnå alene.

Samarbeidet om samisk lærerutdanning skal bidra til å øke kunnskap og kompetanse om samisk barnehage og grunnopplæring og bidra til at kunnskapen blir ivaretatt og utviklet til det beste for lærerutdanningsinstitusjonen og aktuelle samarbeidspartnere.

Samarbeidet om kvalitet i lærerutdanningene som denne rammeplanen omfatter, skal sikre profesjonsrettete utdanninger og styrke sammenhengen mellom utdanningenes ulike deler. Samarbeidet omfatter planlegging, gjennomføring og evaluering av utdanningene, og ivaretas/forvaltes av ansatte på ulike nivå.

Begrunnelse for forslaget

Gjensidig forpliktende partnerskapsavtaler er viktige for å styrke samarbeidet mellom den enkelte lærerutdanningsinstitusjon og utvalgte barnehager og skoler. Det er viktig å være klar over at det både i og utenfor Sápmi/Sábme/Saepmie er relativt få samiske skoler og/eller klasser og samiske barnehager/barnehageavdelinger, hvor samisk er hovedspråk og opplæringspråk. I tillegg er dette forholdsvis små skoler og barnehager/barnehageavdelinger. Sápmi/Sábme/Saepmie strekker seg dessuten over ulike land, og det er ulike språk- og samfunnssituasjoner både innenfor de ulike landene og landene imellom. Dette er forhold som partnerskapsavtalene må ta høyde for, slik at man får et partnerskap som gir merverdi for begge parter.

Det er lite forskning og kunnskap om samiske barn, unge og voksne i lærings- og opplærings situasjon, og innen ulike fagområder. Rammeplangruppa ser det som viktig at samarbeid og partnerskap skal bidra til mer kunnskap og kompetanse om det som foregår i barnehage og grunnopplæring. Det er viktig at kunnskapen blir ivaretatt og utviklet slik at den er til det beste for de samiske lærerutdanningene og for de aktuelle partnerskapsbarnehagene og -skolene. Siden det like kunnskap og forskning om det samiske opplæringsfeltet er det også viktig at kunnskapen som blir utviklet også kommer til nytte for samfunnet.

De samiske lærerutdanningene skal forberede og kvalifisere studentene til å kunne arbeide i fortrinnsvis samiske barnehager/grunnopplæringer i ulike land. Det må derfor legges til grunn at partnerskap mellom lærerutdanning og barnehage/skole må kunne gjelde på tvers av statsgrensene, og både i og på tvers av nordsamisk, lulesamisk og

Rammeplangruppe for samiske lærerutdanninger 2026

sørsamisk område, slik at studentene får et bredt bilde av ulike lands barnehage- og skolesystem.

Rammeplangruppa har diskutert om samiske lærerutdanninger skal pålegges at en partnerskapsavtale skal være med samiske barnehager, barnehager med samisk avdeling, samiske skoler eller skoler med samiske klasser eller grupper med samisk som opplæringspråk. Gruppa har landet på at dette ikke kan være et krav. Det er likevel ønskelig at lærerutdanningsinstitusjonene prøver å få partnerskapsavtaler med samiske barnehager/skoler der dette er mulig. Rammeplangruppa ønsker videre at lærerutdanningsinstitusjonene prioriterer å legge studentenes praksis til samiske barnehager og skoler, eventuelt samiske barnehageavdelinger og samiske klasser med samisk som hovedspråk eller opplæringspråk.

§ 6 Utdanningenes nivå – § 6 Oahpuid dásit

Samisk lærerutdanning for barnehage og samisk lærerutdanning for yrkesfag skal være på bachelornivå og ha et omfang på 180 studiepoeng. Samisk lærerutdanning i fag- og yrkesopplæring i videregående opplæring som også utdanner til trinn 8–10, kan ligge på bachelornivå.

Samiske lærerutdanninger for trinn 1–4, trinn 5–7, trinn 8–10 og trinn 11–13 for studieforbereende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring skal være integrerte masterutdanninger og ha et omfang på 300 studiepoeng (jf. forskrift til universitets- og høyskoleloven § 2-8).

Videreutdanning som bygger på en bachelorgrad, skal være en integrert masterutdanning med praktisk-pedagogisk utdanning og en profesjonsrelevant masteroppgave. Utdanningen skal oppfylle kravene som stilles til erfaringsbasert eller ordinær mastergrad i henhold til §§ 2-6 og 2-7 i forskrift til universitets- og høyskoleloven.

Samiske lærerutdanninger for trinn 5–7, trinn 8–10 og trinn 11–13 for videregående studieforbereende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring samt forberedende og videregående opplæring for voksne, kan være videreutdanning og ha et omfang på mellom 60 og 120 studiepoeng. Opptakskrav for videreutdanning er avlagt bachelorgrad eller mastergrad, og minst ett relevant fag, i eller i tillegg til graden, som gir kompetanse til å undervise etter opplæringsforskrifta.

Videreutdanning som bygger på en mastergrad, skal inneholde en praktisk pedagogisk utdanning som gir pedagogisk kompetanse etter opplæringsforskriften.

Lærerutdanninger for trinn 5–7, trinn 8–10 og trinn 11–13 for videregående studieforbereende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring samt forberedende og videregående opplæring for voksne, kan være videreutdanning og ha et omfang på 60 studiepoeng. Opptakskrav skal være avlagt bachelorgrad i et fag relevant for undervisning i grunnopplæringen, minst 30 studiepoeng samisk i, eller i tillegg til, graden. Denne videreutdanningen kan avgrensnes til å gjelde fram til 2037. Studenter som søker opptak, må dokumentere samisk språkkompetanse i henhold til opptakskravene.

Samiske lærerutdanninger for videregående opplæring for fag- og yrkesopplæring kan være en praktisk-pedagogisk videreutdanning på 60 studiepoeng.

Begrunnelse for forslaget

Rammeplangruppa for samiske lærerutdanninger følger argumentasjonen fra oppdragets del 1 har gitt om at utdanningsnivået skal reguleres i rammeplanens

hoveddel, for å unngå utilsiktede føringer på tvers av underkapitler og for at alt finnes på ett sted.

Rammeplangruppa har i hovedtrekk valgt å følge FRLUs forslag, men med noen endringer angående samiske lærerutdanninger på grunn av forhold som spesielt gjelder situasjonen for samiske språk og kultur.

Samisk barnehagelærerutdanning legges på samme nivå som den norske barnehagelærerutdanningen slik at samisk og norsk barnehagelærerutdanning er likeverdige og kvalifiserer likt til jobb i Norge. I Sverige er det krav om førskolelärarexamen (3,5 års utdanning, 210 högskolepoäng) for å jobbe i förskolan, som tilsvarer barnehage i Norge. Man skal også dokumentere gode kunnskaper i svensk etter nærmere kompetansekrav (Förordning 2011: 326)²³. Samme forskrift²⁴ anerkjenner at utdanninger tatt innen EØS og Sveits gir samme kompetanse som tilsvarende utdanning tatt i Sverige. I Finland skal lærere innen småbarnspedagogiken (tilsvarende barnehage) skal ha minst pedagogie kandidatexamen, som svarer til kravet om fullført bachelor i barnehagelærerutdanning. I Finland finnes det tilsvarende ordninger som i Norge og Sverige, om at visse utdanninger tatt i utlandet er automatisk godkjent på samme nivå som finsk utdanning. Sámi allaskuvla har i 2001 fått godkjenning på nordisk ministerrådsnivå på at samiske lærerutdanninger gir kompetanse til å arbeide i Norden²⁵. Denne har vært viktig for lærerutdanningsinstitusjonen for å vise kompetansen studentene får, og for å holde fokus på at lærerutdanningen skal gi kompetanse som skal kunne brukes i flere land.

Samiske lærerutdanninger for trinn 1–4, trinn 5–7, trinn 8–10 og trinn 11–13 for studieforberedende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring beholdes som integrerte masterutdanninger, med omfang på 300 studiepoeng slik det er i dag, og med innhold og fagkombinasjoner som gir kompetanse til å undervise på de aktuelle trinnene. De har vanlige opptakskrav og krav om at studenten har samisk i, eller i tillegg

²³ Förordning (2011, s. 326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare, 2 kap. Behörighetsgrundande utbildning, Förskolan 1§, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2011326-om-behorighet-och_sfs-2011-326/ (19.03.2026)

²⁴ Förordning (2011, s. 326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare, 3. kapittel Utländsk lärar- eller förskollärarytbildning, med henvisning Lag (2016, s. 145) om erkännande av yrkeskvalifikationer

²⁵ Protokoll fra: Möte om samiska frågor mellan ministrarna ansvariga för samiska frågor och sametingspresidenterna, Stockholm den 7 november 2001. Godkännande i Sverige och Finland av lärarutbildningen vid Samiska högskolan i Kautokeino. Ministrarna och sametingspresidenterna konstaterar att den nationella lagstiftningen i Sverige och Finland ger behörighet för den som genomgått lärarutbildningen vid Samiska högskolan i Kautokeino att anställas som lärare även i Sverige och Finland. Behörighetsfrågan ger därför inte anledning till någon ytterligare åtgärd.

til, generell studiekompetanse. Dette er beskrevet nærmere i begrunnelsen for §1 Virkeområde.

Begrunnelse for videreutdanningenes nivå

Et nytt tilbud som samisk lærerutdanning vil være videreutdanninger i form av praktisk-pedagogiske utdanninger for trinn 1–4, trinn 5–7, trinn 8–10 og trinn 11–13 for videregående studieforberevende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring (Se også § 19 Praktisk-pedagogisk utdanning – allmenn). Disse er omtalt som videreutdanning i selve forskriftsteksten, og rammeplangruppa har forslag om at disse kan ha et omfang på 60 eller 120 studiepoeng. Dersom det er nødvendig, kan lærerutdanningen tilpasse antall studiepoeng slik at studenten oppnår mastergrad.

Rammeplangruppa foreslår en permanent ordning med videreutdanning hvor man kan komme inn på studiet enten med avlagt bachelorgrad eller mastergrad, og minst ett relevant fag, i eller i tillegg til graden, som gir kompetanse til å undervise etter opplæringsforskrifta. Dersom studenten allerede har avlagt mastergrad, kan videreutdanningen være på 60 studiepoeng, hvor det er fokus på praktisk-pedagogisk utdanning som gir pedagogisk kompetanse etter opplæringsforskriften. Da vil den praktisk-pedagogiske utdanningen inneholde minst 30 studiepoeng pedagogikk, 30 studiepoeng fagdidaktikk (som kan fordeles mellom ulike undervisningsfag) og minst 60 dager veiledet og vurdert praksis. Det må være krav til at masterutdanninga inneholder fag som gir undervisningskompetanse på de trinnene utdanninga er ment for. Her vil man måtte se til opplæringsforskrifta.

Rammeplangruppa foreslår at studenter kan bli tatt opp til videreutdanning som bygger på en bachelorgrad. Dette skiller seg fra FRLUs opptakskrav. Ordninga legger til grunn at studenten tar videreutdanning som er en integrert masterutdanning med praktisk-pedagogisk utdanning og en profesjonsrelevant masteroppgave på til sammen 120 studiepoeng. Fagsammensetninga skal gi mulighet for å opparbeide seg master med undervisningskompetanse.

Rammeplangruppa har laget en alternativ løsning som er lagt inn i §10 Unntak, hvor vi foreslår at studenter kan komme inn på praktisk-pedagogisk utdanning med en bachelor, og ta en videreutdanning på 60 studiepoeng, og deretter være kvalifisert for å undervise i fag i grunnopplæringa. Dette vil ikke gi utdanning på mastergradsnivå, og gruppa har derfor gått inn for at dette er en utdanningsvei som er tidsbegrenset til 10 år i første omgang. Når utløpet av denne tidsavgrensninga nærmer seg, bør det være mulighet for å vurdere om dette er en ordning som må forlenges eller være en permanent ordning.

Bakgrunnen for at rammeplangruppa foreslår dette, er det store behovet for samiskspråklige lærere og samisklærere i både grunnskole og videregående skole (Meld. St 13 (2022-23)). Det er stort behov for lærere som kan gi opplæring i de ulike

fagene på samisk, og det er alvorlig mangel på lærere som kan gi opplæring i samisk som fag på ulike nivå i grunnopplæringa. Rekruttering av lærere er en stor utfordring, som både lærerutdanningsinstitusjonene og Sametinget tar på stort alvor. Forslaget vil gi mulighet for voksne til å ta et karrierebytte og gi mulighet for å bygge på sin tidligere utdanning og på den måten få en vei inn i lærerprofesjonen.

Utvalget mener det bør tas særskilte hensyn til opptak til samisk PPU, og åpne for at det er mulig å søke seg inn med bachelorgrad. Begrunnelsen er tosidig. Det er relativt få samiske språkbrukere med generell studiekompetanse, særlig i sørsamisk og lulesamisk. En bakgrunn for dette er at individuell rett til samiskopplæring heller ikke har vært lovfestet før på 1990-tallet (Skogvang, 2021). Dette er en av konsekvensene av den norske statens tidligere fornorskningsspolitikk. Samisk som språkfag har korte historiske tradisjoner i academia, og det er svært få personer som har tatt masterutdanninger innen samisk språk og litteratur. Dette kommer dels av at tilbudet er lite, og rekruttering til master i samisk er avhengig av at det finnes tilstrekkelig antall personer med bachelorgrad som kan ta mastergrad. Innen sørsamisk og lulesamisk har det ikke vært jevnlig tilbud om bachelorutdanninger i samisk språk og litteratur ved universiteter og høyskoler, og dette har medført at det er få som har bachelorgrad. Det har hittil heller ikke vært et jevnlig tilbud om masterutdanning i sør- og lulesamisk språk og litteratur, og dette har medført at det er svært få som har hatt mulighet for å ta master i disse to språkene. Masterutdanning i nordsamisk har først de siste 10-20 årene blitt et stabilt tilbud. Mange har påbegynt masterutdanninger i samisk språk og litteratur, men har ikke fullført studiene av ulike grunner. Dette fører til at opptakskrav til praktisk-pedagogisk utdanning basert på et strengt krav om fullført master, i praksis blokkerer muligheten for å komme inn på utdanninga. Dette fører i neste omgang til at minsker muligheten for å rekruttere samisklærere og lærere som kan undervise i grunnopplæringa på samisk også blokkeres. Rammeplangruppa foreslår derfor at det skal være mulig å komme inn på praktisk-pedagogisk utdanning som videreutdanning også med bachelorgrad som er relevant for å kunne gi opplæring i fag i grunnskolen og i videregående skole, i studieforbereidende og i yrkesfaglige utdanningsløp.

På en annen side er det alvorlig mangel på samisklærere i sørsamisk og lulesamiske språk, og til dels også nordsamisk, samtidig som det er et stort behov for denne lærergruppa i samiske utdanningsinstitusjoner. Det er mange elever som har rett til opplæring i sitt samiske morsmål, samtidig som det også er vansker med å rekruttere lærere som kan gi opplæring på samisk i ulike fag. Lulesamisk og sørsamisk er alvorlig truede språk, og mangel på kvalifiserte lærere i disse språkene, forsterker språkenes minoritetsposisjon. Det må gis mulighet for alternativer som kan bøte på mangelen på samiskspråklig lærere.

Rammeplangruppa foreslår derfor at det også skal være mulig å ta en praktisk-pedagogisk videreutdanning som er en påbygging til en bachelorgrad uten at det inngår

som et integrert masterløp, men likevel gi lærerkompetanse. En av bakgrunnene for dette er at det i enkelte fag som spesielt gjelder samisk grunnopplæring, som duodji, reindrift, *meahcásteapmi*²⁶ og flere skolefag, ikke kan tilbys som integrerte masterutdanninger på grunn av manglende masterutdanninger.

Samiske lærerutdanninger for fag- og yrkesopplæring i videregående opplæring

Per i dag er det ingen institusjoner som tilbyr samisk lærerutdanning for yrkesfag på bachelornivå, og det er begrenset utbredelse av denne utdanningen også generelt i Norge. Dette er imidlertid en utdanning som kan bli aktuell i framtida, som et alternativ til PPU-Y. Derfor er det viktig å ta denne med i forskrift slik at man får en mulighet for å opprette en slik utdanning dersom det viser seg å bli aktuelt. En slik samisk lærerutdanning for yrkesfag (bachelorutdanningen) legges dermed parallelt med det norske systemet for disse utdanningene.

Rammeplangruppa har diskutert grundig hvordan samiske lærerutdanninger for fag- og yrkesopplæring i videregående opplæring skal kunne utformes med tanke på opptakskrav. Gruppa har ikke diskutert hvordan man skal utforme opptakskravene inngående, men heller fokusere på hvilken kompetanse studentene har når de har gjennomført utdanninga.

Vi legger til grunn at 3-årig samisk lærerutdanning i yrkesfag som har et omfang på 180 studiepoeng har samme opptakskrav som den tilsvarende norske utdanningen, og krav om samisk språkkompetanse.

Rammeplangruppa har i tidlig fase diskutert opptakskravene for videreutdanninger for yrkesfag som har et omfang på 60 studiepoeng, men har ikke utarbeidet ferdige forslag. Det norske rammeplanforslaget har disse opptakskravene:

- fullført treårig relevant profesjonsrettet bachelorgrad og minimum to års relevant yrkespraksis, eller
- fag-/svennebrev eller annen fullført treårig yrkesutdanning på videregående nivå, generell studiekompetanse, to års relevant yrkesteoretisk utdanning utover videregående opplærings nivå og fire års yrkespraksis.

Rammeplangruppa har diskutert de foreslåtte opptakskravene for den norske utdanninga. Gruppa peker på at det er noen viktige forutsetninger og forskjeller som man må ta høyde for ang. opptakskravene til samiske lærerutdanninger for fag- og yrkesopplæringa

Samisk yrkeslærerutdanning skal i tillegg til yrkesfaglige utdanningsprogram som også norske videregående skoler har, utdanne lærere for fag som blant annet duodji og

²⁶ Tradisjonell bruk av utmark og ressurser. Se en utfyllende forklaring under § 18 .

reindrift. I videregående opplæring består reindriftsfaget vg1 Naturbruk som er felles for alle elever²⁷, hvor man deretter tar vg2 reindrift som et skoleløp. Tilsvarende består duodji av vg1 Håndverk, design og produktutvikling, som er felles for alle, og deretter vg2 Duodji som et skoleløp. Per i dag finnes ikke meahcásteapmi som eget fag i videregående opplæring, men kan komme som fag i framtida, og også brukes som del av flere fag.

Vg3 reindrift skjer vanligvis som opplæring i bedrift, men kan også være en skoleutdanning dersom skolen velger å gjøre dette. Vg3 innen duodji er også vanligvis opplæring i bedrift og består av fem ulike spesialiseringer, vg3 Skinn- og pelsduodjifaget, vg3 Tekstilduodjifaget, vg 3 Treduduodjifaget, vg 3 Horn-, bein- og metallduodjifaget, vg 3 Veve- og håndstrikkeduodjifaget. Alle duodjiutdanningene er små og verneverdige fag.

Både reindrift og duodji -utdanningene fullføres med et fagbrev. Både fagbrev i reindrift og duodji har kort historikk, ca. 20–25 år.

De aller fleste som kan reindrift og/eller duodji, og kan regnes som kompetente utøvere, har ervervet kunnskapen og kompetansen gjennom praktisk tradisjonell opplæring og læring i en yrkesutøvende arena, og har ikke nødvendigvis dokumentasjon på kompetansen. De kunnskapstradisjonene og praksisene som reindrift og duodji er en del av, har også sine egne systematiske vurderingsformer, hvor tradisjonell kunnskap og praktiske ferdigheter vurderes i en holistisk setting (Bongo & Eira, 2023; Sara, M.N., 2009).

I opptakskravene er det foreslått for videreutdanning for den norske yrkesfaglærerutdanningen at ett av opptakskravene er relevant yrkespraksis etter endt utdanning. En særstilling ved samiske duojáre og reindriftsutøvere er at disse som oftest er selvstendige næringsutøvere med eller uten eget registrert foretak. Det vil ikke nødvendigvis være en arbeidsgiver som kan gi dokumentasjon på arbeidserfaring. For disse yrkeskategoriene, må det finnes en opptaksordning som tar hensyn til det å være selvstendig næringsdrivende og ha realkompetanse. Rammeplangruppas forslag er at utdanningsinstitusjonen selv fastsetter regler for dokumentasjon av arbeidserfaring til utdanningen. Rammeplanutvalget vil derfor åpne for at kandidater kan tas opp i utdanningen på bakgrunn av realkompetansevurdering iht. HK-Dirs retningslinjer: <https://hkdir.no/kvalitet-i-realkompetansevurdering/realkompetansevurdering>

Det er også nødvendig at opptakskravene tar høyde for at det ikke finnes profesjonsrettede bachelorgrader for reindrift eller duodji. Her finnes det profesjonsrelevante bachelorgrader, men det er nødvendig å foreslå at det må stå relevante bachelorgrader i stedet for profesjonsrettede bachelorgrader. For meahcásteapmi finnes per i dag ingen alternative bachelorgrader, og derfor bør det

²⁷ Se blant annet: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagspesifikk-stotte/nytt-i-fagene/kort-om-naturbruk/#a162550> (12.02.2026)

være opp til institusjonene å vurdere hvilke bachelorgrader som kan være relevante for å bli tatt opp etter dette alternativet for opptak til yrkesfaglærerutdanningen.

De alternative opptakskravene for norske videreutdanninger (PPU-Y) legger til grunn at skal kan ha fullført to års relevant yrkesteoretisk utdanning utover videregående opplærings nivå. Det finnes ikke fagskoler innen reindrift og duodji per i dag, og heller ikke innen fag som kan knyttes til meahcásteapmi.

Dersom opptakskrav til videreutdanninger for lærerutdanning for fag og yrkesopplæring i videregående opplæring skal defineres, og dersom FRLU sitt forslag blir gjeldende, har rammeplangruppa vurdert at som alternativ til to års relevant yrkesteoretisk utdanning utover videregående opplærings nivå, skal det være mulig å ha andre krav til arbeidserfaring, som eksempelvis å sette krav om seks års yrkespraksis i stedet for fire slik det norske rammeplanutkastet foreslår.

Samisk rammeplangruppe foreslår derfor at institusjonene kan gjennomføre realkompetansevurdering som kan tilsvare ovennevnte krav. I tillegg foreslår rammeplangruppa at lærerutdanningsinstitusjonen kan fastsette regler for dokumentasjon av krav om yrkeserfaring for yrkesfag innen reindrift og duodji/duodje/duedtie.

§ 7 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold – § 7 Oahpu sisdoalu sierranas mearrádusat

Utdanningene skal inneholde minst 30 studiepoeng i profesjonsrettet pedagogikk.

Utdanningene skal inneholde minst 30 studiepoeng i samisk språk som er relevant for nivået/trinnet utdanningen er for. Kravet om minst 30 studiepoeng i samisk språk i utdanningen gjelder ikke for lærerutdanninger som videreutdanning med minimum 60 studiepoeng påbygg til annen utdanning.

Bachelorutdanninger på 180 studiepoeng skal inneholde en bacheloroppgave på minimum 15 studiepoeng.

Masterutdanninger på 300 studiepoeng skal inneholde en masteroppgave på minimum 30 studiepoeng.

Lærerutdanninger som videreutdanning med minimum 60 studiepoeng påbygg til annen utdanning skal inneholde minst 30 studiepoeng pedagogikk, 30 studiepoeng fagdidaktikk og skal gi kompetanse til å undervise etter opplæringsforskrifta.

Praksisopplæringen skal foregå på læringsarenaer hvor barnehagen og grunnopplæringens aktiviteter foregår. Praksisopplæringen skal utgjøre minst 100 dager for bachelorutdanninger, 105 dager for integrerte masterutdanninger og 60 dager for lærerutdanninger som videreutdanning med minimum 60 studiepoeng påbygg til annen utdanning. Omfang av dager i praksis skal regnes som hele arbeidsdager. For lærerutdanning for yrkesfag på 180 studiepoeng kan inntil 30 dager av praksisopplæringen omgjøres til yrkesfaglig praksis knyttet til arbeidslivet.

Praksisopplæringen skal legge til rette for at studentene utvikler en profesjonsidentitet gjennom deltakelse i profesjonsfaglige fellesskap. Praksisopplæringen skal være faglig relevant, veiledet, variert og vurdert. Den skal speile bredden i læreres profesjonsutøvelse som vist i § 5. Det skal være nær sammenheng mellom praksisopplæring og de andre delene av utdanningene.

Lærerutdanningsinstitusjonen skal legge til rette for at studentene kan gjennomføre praksisen i samiske barnehager, samiske barnehageavdelinger, samiske skoler eller samiske klasser/grupper, og eventuelle andre relevante institusjoner der samisk læringssyn, språk og kultur er sentralt. Lærerutdanningsinstitusjonen skal også legge til rette for at studentene skal kunne gjennomføre praksis i ulike områder, og ulike land om mulig.

Begrunnelse for forslaget

FRLU har begrunnet at alle lærerutdanninger skal ha et felles minimumskrav på 30 studiepoeng i pedagogikk, for å sikre en felles plattform på tvers av utdanninger og

institusjoner. De samiske lærerutdanningene har et tilsvarende krav, og har også frihet til å legge inn mer pedagogikk i utdanningen dersom det er behov for dette.

Når det gjelder ønsket om å få inn samisk som fag i alle lærerutdanninger, så er dette et relevant krav da samisk språk er sentralt i all opplæring gitt på samisk. Gitt både samfunnssituasjonene og opplærings situasjonene for de samiske språkene, er det nødvendig at lærere har nødvendig språklig kompetanse til å undervise i og på samisk i sine fagfelt og bidra til samiskspråklig fagutvikling.

Samisk rammeplangruppe følger FRLUs forslag om størrelse på bachelor- og masteroppgaver samt praksisopplæring. Samtidig er det ønske om å løfte frem muligheten til å tilby mastervarianter der studentene kan drive læremiddelutvikling, fagdidaktisk entreprenørskap eller annet utviklingsarbeid som også ivaretar akademiske krav til teori, vitenskapelig metode og kritisk refleksjon.

Rammeplangruppa ønsker å tydeliggjøre at studentene ved samiske lærerutdanninger i størst mulig utstrekning skal gjennomføre praksis for å forberede for arbeid med samiske barn, elever og deltakere i forberedende og videregående opplæring for voksne. Derfor bør de andre relevante institusjonene som også er nevnt som mulige praksisarenaer, være institusjoner som gir opplæring til samiske barn/elever. Samtidig mener vi det bør åpnes for praksis i andre relevante institusjoner. På studiesteder som eventuelt ligger utenfor samiske kjerneområder, kan det være vanskelig å få tilgang til samiske elevgrupper eller barnehager. Vi mener derfor at studenter kan få godkjent enkelte deler av praksisopplæringen i andre institusjoner som driver formidling av samisk kultur og språk for barn, unge og voksne i forberedende og videregående opplæring.

For å sikre at studentene får en variert praksisopplæring som gjør dem i stand til å arbeide i ulike land, er det ønskelig at lærerutdanningsinstitusjonen gir studentene mulighet for praksis i et annet land hvor samiske barn/elever bor.

Når vi i forslagstekst til § 7, siste avsnitt, også nevner «eventuelle andre relevante institusjoner» som samarbeidspartnere i ulike områder eller ulike land, mener vi bl.a. offentlige/private institusjoner som tilbyr fjernundervisning og/eller annen kompetanse innen pedagogikk/skoleutvikling o.a. som er av særskilt interesse for samiske barnehager og skoler.

§ 8 Nasjonale retningslinjer og studieplan – § 8 Nationála njuolggadusat ja oahppoplána

Kunnskapsdepartementet skal sørge for at det utarbeides veiledende nasjonale retningslinjer. Den enkelte institusjon skal sammen med de andre partene i partnerskapet, utarbeide studieplaner etter universitets- og høyskoleloven § 11.

Felles kjernekompetanser og profesjonens verdigrunnlag skal danne utgangspunkt for læringsutbyttebeskrivelser som institusjonene skal utarbeide i samarbeid med barnehager/skoler og andre relevante aktører. Læringsutbyttebeskrivelsene skal utarbeides ut fra studieprogrammets nivå og i tråd med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

Vurderingsformene skal reflektere utdanningenes mål og innhold. Bachelor- og masteroppgaver skal dokumentere kompetanse i å fordype seg i et avgrenset emne samt anvende profesjonsrelevant kunnskap.

Studieplanen skal beskrive hvordan utdanningene legger til rette for at studentene utvikler muntlige og skriftlige ferdigheter i samisk og norsk.

For studenter som ikke har vurdering i begge norske målformer fra videregående opplæring, kan det gis fritak for vurdering i én av målformene i norsk. Karakterkravet i norsk kan oppfylles av gjennomsnittskaraktter i samisk og hjemlandets hovedspråk.

Utenlandske studenter som ikke har videregående opplæring fra Norge, kan gis fritak fra norsk dersom de tar hjemlandets hovedspråk som del av utdanningen. Studieplanen skal beskrive hvordan dette ivaretas.

Begrunnelse for forslaget

Rammeplangruppa stiller seg bak FRLUs forslag i denne paragrafen med noen tillegg om samisk språk, men ønsker å legge til grunn at alle undervisningsfag inneholder didaktikk, og at dette legges inn i det enkelte fags fagplaner og studieplaner.

Rammeplangruppa har lagt til to områder som er av spesifikk betydning for samiske lærerutdanninger.

Rammeplangruppa anbefaler at det forskriftsfestes at studieplanen skal beskrive hvordan utdanningene fremmer studentenes muntlige og skriftlige ferdigheter i samisk og norsk (bokmål og/eller nynorsk). Det bygger på eksisterende rammeplaner for grunnskolelærerutdanningene 1-7 og 5-10. Siden lærerutdanningene i Norge er likeverdige er det viktig at forskriftsfestingen sikrer at samiske lærerutdanninger gir studentene nødvendig kompetanse i både samisk og norsk.

Det kan gis fritak fra vurdering én av de norske målformene for studenter som ikke har vurdering i begge målformer i norsk fra videregående opplæring. De som har hatt samisk

i fagkretsen i videregående opplæring har tilsvarende fritak, som det er viktig å ivareta. Tilsvarende fritaksregler må også gjelde for utenlandske studenter som ikke har videregående opplæring fra Norge.

På overordnet nivå vises det til at Norge, Sverige, Finland, Island og Danmark siden 1990-tallet har hatt overenskomster om at utdanninger på videregående skoles nivå (allmennfaglig og yrkesfaglige studieretninger) er likeverdige på tvers av landegrensene kvalifiserer for opptak på samme vilkår som landets egne statsborgere. Dermed vil videregående opplæring fra disse landene kvalifisere til opptak i Norge.²⁸

Det må framgå i studieplanene at utenlandske studenter eksempelvis fra Saepmie/Sábme/Sápmi (Sverige, Finland og Russland) kan få fritak fra norsk dersom man tar landets hovedspråk (offisielle språk) som undervisningsfag.

Det er viktig å få fram at utdanningene kvalifiserer til arbeid som lærer også i Finland og Sverige. Ifølge gjeldende rammeplan for samisk GLU må søkere fra Finland og Sverige dokumentere kunnskaper i eget hjemlands majoritetsspråk ved opptak til samisk grunnskolelærerutdanning i Norge. De kan også tilsettes som lærere ved skoler i Norge der samisk er hovedspråk. Det er arbeidsgiver som til syvende og sist vurderer lærerens kompetanse ved tilsetting. Det må komme tydelig fram fra forskriften at studenter fra Finland, som har samisk som morsmål som fag, og finsk skal få dette godkjent ved opptak til lærerutdanningene.

²⁸ Lovdata: Overenskomst mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om nordisk utdanningsfellesskap på den videregående skoles nivå (allmennfaglig og yrkesfaglige studieretninger), tiltrådt 26.02.2008. https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/2004-11-03-104/ARTIKKEL_1#ARTIKKEL_1 (19.2.2026)

§ 9 Innpass – § 9 Heiveheapmi

Institusjonene kan vurdere om tidligere gjennomført utdanning kan kvalifisere for innpass i utdanningene, jf. universitets- og høyskoleloven § 9-1 til 9-5.

Begrunnelse for forslaget

Denne paragrafen er likelydende med § 9 *Innpass* i forslaget til rammeplan for norske lærerutdanninger, og gir rom for institusjonene å vurdere om studentenes tidligere gjennomførte utdanninger kvalifiserer for innpass i utdanninger i Norge, med medhold i universitets- og høyskolelovens § 9-1 til 9-5. Rammeplangruppa for samiske lærerutdanninger ønsker at institusjonene skal ha handlingsrom for å vurdere dette også for de samiske lærerutdanningene, på lik linje de norske lærerutdanningene og utdanninger generelt.

§ 10 Unntak – § 10 Spiehkasteamit

Alternativ plassering av videreutdanning som påbygg til annen utdanning som har et omfang på 60 studiepoeng.

Som midlertidige ordninger har departementet åpnet for følgende:

Lærerutdanninger for trinn 5–7, trinn 8–10 og trinn 11–13 for videregående studieforbredende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring kan være videreutdanning og ha et omfang på 60 studiepoeng. Opptakskrav skal være avlagt bachelorgrad i et fag relevant for undervisning i grunnopplæringen, minst 30 studiepoeng samisk i, eller i tillegg til, graden.

Denne videreutdanningen kan avgrenses til å gjelde fram til 2037. Studenter som søker opptak, må dokumentere samisk språkkompetanse i henhold til opptakskravene.

Begrunnelse for forslaget

Begrunnelsene for unntaket ligger i begrunnelsene for § 6.

§ 11 Samisk lærerutdanning for barnehage – § 11 Sámi oahpaheaddjeoahppu mánáidgárddi várás

Utdanningen skal rettes mot pedagogisk arbeid i barnehagen.

§ 11-1 Utdyping av kjernekompetanser

I tillegg til kjernekompetanser angitt i § 4, skal utdanningen gi kompetanse i å:

- ivareta hvert enkelt barn og deres individuelle forutsetninger, behov og utvikling, og støtte opp under barns identitetsutvikling og utvikling som selvstendig menneske, basert på pedagogiske vurderinger, og ivareta barnas rettigheter.
- møte barns mange måter å være og kommunisere på og ivareta barns utforskende, lekende og skapende uttrykksformer og språklige og motoriske utvikling.
- støtte barnas samiskspråklige utvikling og tilhørighet til og utforsking av samisk kultur og samfunn.
- ivareta, tilrettelegge for og stimulere barns lek og ivareta lekens egenverdi.
- bygge trygge og varierte pedagogiske miljø med utgangspunkt i samisk pedagogikk og samisk kultur.
- lede pedagogisk arbeid i barnehagen med forankring i samisk pedagogisk grunnsyn, kultur og samisk tradisjonell kunnskap. Dette gjelder både barn, ansatte og institusjon.
- ivareta samarbeid med hjemmet for å støtte og utvikle barnets språk, kultur og identitet.

§ 11-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

- Pedagogikk skal være et sentralt og sammenbindende fag, og ha forankring i samisk språk og samiske lærings- og kunnskapssyn.
- Utdanningen skal sikre faglig bredde og stimulere til tverrfaglige aktiviteter med utgangspunkt i samiske tradisjoner. I tillegg til pedagogikk, skal lærerutdanning for barnehage inneholde følgende fag: samfunnsfag, religion/livssyn/etikk, samisk, norsk, matematikk, naturfag (herunder mat og helse), fysisk fostring, joik og samisk musikk, drama og duodji.
- Fagene skal studiepoengfestes. Fagene skal inngå i emner som belyser profesjonsrettede tematikker. Utdanningsinstitusjonene må ha lokale strukturer som sikrer tverrfaglig samarbeid og sammenheng i utdanningen.
- Bacheloroppgaven skal være profesjonsrettet og praksisorientert.
- Utdanningens 3. studieår skal inneholde profesjonsrettet fordypningsemne på 30 studiepoeng.

Begrunnelse for forslaget

Utdanningen skal rettes mot pedagogisk arbeid i barnehagen.

Samisk lærerutdanning for barnehage skal gi kompetanse i å arbeide i barnehager i svært mange ulike samiske kontekster, og ut fra de mange ulike samfunns- og språkmessige forholdene samiske barn har i sitt lokalmiljø. Hovedfokus for utdanningen er å kvalifisere til arbeid i samiske barnehager og samiske barnehageavdelinger. Utdanningen skal også gi kompetanse til å arbeide både i majoritetsspråklige og majoritetskulturelle barnehager samt flerspråklige og flerkulturelle barnehager med få og ingen samiske barn. Barnehagenes variasjoner i samisk språkmiljø krever at samiske lærerutdanninger vektlegger å gi kompetanse til å ivareta samisk språk og kultur ut fra ulike forutsetninger.

Barnehagens verdigrunnlag ligger til grunn for dette arbeidet. Utdanningen bygger på barnehagens verdigrunnlag, samisk pedagogisk grunnsyn, samiske lærings- og kunnskapssyn og tradisjonell kunnskap. Den skal gi kompetanse til å tilrettelegge, lede og videreutvikle pedagogisk arbeid som fremmer barns lek, læring, utvikling, danning, trivsel og tilhørighet i ulike samiske kontekster (Laiti et al., 2026; Nutti, 2017; Rasmussen, 2022).

Lærerutdanningene skal gi kompetanse til å oppfylle de rettigheter som barn har etter Barnekonvensjonen, ulike andre konvensjoner og traktater, og landenes egne lov- og regelverk som styrer arbeid i barnehage. Samtidig skal utdanninga gi kompetanse til å ivareta barns individuelle forutsetninger, behov og utvikling, samt støtte samiske barns utvikling av samisk språk, kultur og identitet.

Samiske barn har, som urfolk, særskilt rett til å kunne utvikle sitt språk, sin kultur og sin identitet, (jf. Barnekonvensjonen, Grunnloven, barnehageloven m.m.) Samisk som urfolksspråk og minoritetsspråk stiller særlige krav til barnehagens pedagogiske arbeid. Utdanningen skal derfor gi kompetanse i barns språkutvikling, flerspråklighet og språkrevitalisering sett fra et samisk perspektiv. Dette innbefatter også kompetanse til å arbeide etter modeller som gir barna god samiskspråklig og flerspråklig utvikling (se f.eks. Pasanen et al., 2022).

Utdanningen skal videre gi kompetanse til å skape pedagogiske miljøer som bygger på barns erfaringer, uttrykksformer og måter å kommunisere på, og som fremmer tilhørighet til samiske språk, kulturer og samfunn. Lek har en sentral plass i barnehagens pedagogiske virksomhet og skal ivaretas som grunnlag for læring, utforsking, relasjonsbygging og identitetsutvikling.

Samisk barnehagelærerutdanning skal også gi kompetanse i å lede pedagogisk arbeid i barnehage med utgangspunkt i samisk pedagogisk grunnsyn, samiske lærings- og

kunnskapssyn, samisk pedagogikk og tradisjonell kunnskap. Å lede pedagogisk arbeid omfatter å lede arbeid med det enkelte barn og med barnegrupper av ulike størrelser, ut fra deres ulike forutsetninger og behov. Det krever også at utdanninga gir kompetanse i å lede andre ansatte og samarbeide med hele barnehagens personale, og andre involvert i barnehagens pedagogiske arbeid, men også foreldre og andre for å bidra til å ivareta og utvikle barns språk (Nutti, 2021).

§ 12 Samisk lærerutdanning for trinn 1–4 – §12 Sámi oahpaheaddjeoahppu cehkiide 1–4

Utdanningen skal rettes mot opplæring på trinn 1–4 og forberedende opplæring for voksne.

§ 12-1 Utdyping av kjernekompetanser

I tillegg til kjernekompetanser angitt i §4, skal utdanningen gi kompetanse i å:

- å møte barn i overgangen til skole og lede læringsarbeid de første skoleårene med utgangspunkt i elevenes kultur og språkkompetanse.
- å støtte barns mestringstro, positive identitet, selvfølelse, og tilhørighet til, og forståelse av, samisk kultur og samfunn.
- å gi opplæring i og på samisk i ulike fag og i ulike kontekster.
- å gi grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring med vekt på opplæring i og på samisk gjennom tverrfaglig undervisning.
- å skape og formidle estetiske opplevelser for elevene og legge til rette for kreativitet og undring i alle fag, med utgangspunkt i barnas lek og i samiske kulturuttrykk og estetiske tradisjoner.

§ 12-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

- Alle fag som tilsvarer skolefag, skal omfatte fagdidaktikk og begynneropplæring og synliggjøre fagets relevans i en samisk kontekst.
- Utdanningen skal inneholde minst 60 studiepoeng med profesjonsrettet pedagogikk og minst 30 studiepoeng i hvert av fagene samisk og matematikk.
- Praksis ved trinn 1–4 skal inngå i utdanningen.
- Masteroppgaven skal være profesjonsrettet og praksisorientert.

Begrunnelse for forslaget

I punktet «Utdanningen skal rettes mot opplæring på trinn 1–4 og forberedende opplæring for voksne» er det i det norske rammeplanforslaget brukt «undervisning» i stedet for opplæring. Den samiske rammeplangruppa har lagt til grunn at opplæring brukes om det arbeidet lærere og skolen gjør for at elevene skal lære. Angående punktet for forberedende opplæring for voksne legger vi opp til at utdanning for trinn 1-4 også forbereder for voksenopplæringen.

Rammeplangruppa legger vekt på at utdanninga skal gi kompetanse til å ivareta begynneropplæring med utgangspunkt i det som er typisk for denne elevgruppa med

tanke på elevenes ulike samiske, ikke-samiske og flerkulturelle bakgrunn som rammer for det pedagogiske arbeidet som gjøres i skolen for å ivareta elevens læring, utvikling og dannelse. Samiske lærerutdanninger skal forberede kommende lærere på at elever vanligvis har flerspråklig kompetanse og flerspråklig skolekontekst. Dette innebærer å bruke elevenes samiskspråklige og/eller flerspråklige bakgrunn til å utvikle språket videre, enten dette gjelder samisk som førstespråk eller som andrespråk. Inne i dette ligger også kunnskap om flerspråklighet, og hvordan man kan arbeide for å ivareta, styrke og utvikle samisk språk hos elevene både på individ-, gruppe- og skolenivå. Dette er spesielt viktig for å ivareta elevenes ulike språklige forutsetninger i møte med skolen som organisasjon. For eksempel kan eleven ha samisk som førstespråk fra førskolealder, og derfor fortsetter med opplæring i dette som fag, eventuelt sammen med at eleven har dette som opplæringspråk i andre fag. Elever med ingen/liten grad av samisk språkkompetanse fra tidligere får opplæring i samisk som andrespråk, med norsk eller annet riksspråk som opplæringspråk. Det er derfor viktig at læreren har kompetanse til å lede både elevgrupper og enkeltelevers læringsarbeid ut fra en flerspråklig og flerkulturell kontekst og å gi opplæring i samisk som førstespråk og som andrespråk.

Rammeplanggruppa foreslår å legge til et nytt punkt for å ivareta situasjonene samiske barn og unge står overfor i grunnopplæring. Samisk befolkning har hatt og har fremdeles et massivt negativt press fra blant annet sosiale medier og det er behov for at lærere har bevissthet om dette og aktivt kan legge til rette for at både enkeltelever og elevgruppa får en positiv identitet og tilhørighet og forståelse av samisk kultur og samfunn. Det er også viktig å ivareta menneskerettighetene når det gjelder å få tilhørighet til egen gruppe, spesielt der det samiske befolkningen er spredt og fragmentert og i stort mindretall.

Det er viktig at samisk lærerutdanning forbereder til å gi opplæring i og på samisk i ulike fag og ulike kontekster med utgangspunkt i samisk språk, kultur og verdier. Dette innebærer både bruk av begreper i alle skolefag, og ut fra både samiske læringssyn, verdier og verdensanskuelser. Derfor er det også viktig at man får kompetanse til å gi opplæring i lesing, skriving, muntlig kompetanse og matematikk på det aktuelle samiske språket, hvor elevene også får opplæring til å ta i bruk denne kunnskapen i både tverrfaglige og praktiske sammenhenger, og hvor tradisjonell kunnskap kan implementeres i kunnskapen. I kontekstene inngår også variasjon i læringsarenaer, hvor man også bruker naturen og lokalmiljøet som en læringsarena med ulike aktiviteter.

Samisk lærerutdanningen skal gi kompetanse til å bruke samiske kunnskaps- og læringssyn / samisk pedagogikk som utgangspunkt for pedagogisk arbeid og læring. For å ivareta aldersgruppas behov for lek, er det viktig å gi rom også for dette i skolen. Videre er det viktig å ha kompetanse til å tilrettelegge varierte aktiviteter som gir rom

bevegelse og praktiske læring, både med tanke på samisk tradisjonell kunnskap og læringsformer, men også med tanke på varierte praksiser i ulike fag.

Å etablere og vedlikeholde gode relasjoner og godt samarbeid mellom skole og hjem/foresatte er viktig i alle kontekster for at eleven får en best mulig læringssituasjon og læringsmiljø. Spesielt viktig er dette når det gjelder opplæring i situasjoner hvor læreren kun møter elevene gjennom samiskfaget, slik at man sammen styrker elevenes samiske språk og identitet.

§ 13 Samisk lærerutdanning for trinn 5–7 – § 13 Sámi oahpaheaddjeoahppu cehkiid 5–7 várás

Utdanningen skal rettes mot opplæring på trinn 5–7 og forberedende opplæring for voksne.

§ 13-1 Utdyping av kjernekompetanser

I tillegg til kjernekompetanser angitt i § 4, skal utdanningen gi kompetanse i å:

- bruke samiske språk, kultur, verdier og erfaringsbasert og tradisjonell kunnskap som utgangspunkt for utvikling og læring, og introdusere vitenskapelig tenkning og arbeidsmåter.
- anvende varierte faglige og flerfaglige læringsformer med elementer av lek og praktiske tilnærminger.
- støtte bruk og utvikling av samisk språk i varierte teoretiske og praktiske sammenhenger både faglig og i dannelsesperspektiv.
- utvikle elevenes evne til å forstå, uttrykke og reflektere over kunnskap i varierte flerspråklige læringsmiljøer.
- tilrettelegge for læring med gradvis økende kompleksitet og gi elevene grunnlag for å orientere seg i samtid og framtid i et samisk og globalt perspektiv.
- støtte elevene til å bli kjent med egne ressurser, trygg identitet og tilhørighet til både et samisk og norsk og mangfoldig samfunn.

§ 13-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

- Alle fag som tilsvarer skolefag, skal omfatte fagdidaktikk og synliggjøre fagets relevans i en samisk kontekst.
- Utdanningen skal inneholde minst 60 studiepoeng profesjonsrettet pedagogikk.
- Utdanningen skal inneholde minst 30 studiepoeng i samisk.
- Praksis ved trinn 5–7 skal inngå i utdanningen.
- Masteroppgaven skal være profesjonsrettet og praksisorientert.

Begrunnelse for forslaget

Rammeplangruppa støtter begrunnelsene til arbeidsgruppa for den norske rammeplanen for lærerutdanning for trinn 5–7, som beskriver at:

«Kunnskap om elevens kognitive utvikling er kritisk på 5.–7. trinn da elevene møter puberteten samtidig som fagene blir mer abstrakte. Læreren må kunne bruke denne kunnskapen til å bygge opp motivasjon og mestringstro i en alder hvor de faglige utfordringene til elevene og sosial usikkerhet kan være høy. Læreren må kunne

tilpasse undervisningen til et mangfold av læringsbehov og motivasjonsnivåer, og variere mellom strategier som fremmer selvstendig læring, samarbeid, kritisk tenkning og dybdelæring.» (Arbeid med mer overordnet styring av lærerutdanningene 2026²⁹)

Mellomtrinnet preges av at elevene har en overgang fra småskoletrinnet til mellomtrinnet, og at de skal forberedes på å gå over til ungdomstrinnet. Elevene skal gå over fra å lære seg de grunnleggende ferdighetene muntlige ferdigheter, lesing, skriving, regning og digitale ferdigheter, til at ferdighetene skal brukes for å lære og å lære seg å lære både selvstendig og sammen med andre. Fagene mer faglig rettet og abstraksjonsnivået høyere, noe som stiller større krav til elevene. Lærerne behøver derfor kompetanse til å legge til rette for at elevene både selvstendig og sammen med andre lærer seg å lære fagstoff og teoretiske, praktiske og estetiske arbeids- og læringsformer, og på den måten legge til rette for både dybdelæring og å ta i bruk kompetansen i ulike sammenhenger og på ulike måter. På mellomtrinnet introduseres elever med en rekke fagbegreper. I samisk lærerutdanning er det viktig at lærere på mellomtrinnet jobber systematisk med å synliggjøre hvordan hjemmespråk og fagspråket henger sammen (Thise og Vilden, 2021).

For å styrke elevenes motivasjon og mestring er det viktig å anvende både varierte fagspesifikke og flerfaglige/tverrfaglige lærings- og arbeidsformer. Variasjonen skal innebære både faglige teoretisk rettede læringsformer og mer praktisk rettede arbeidsformer som ivaretar elevers ulike kompetanser og gir rom og motivasjon for utforskning, dybdelæring og å tilegne seg kunnskap på ulike måter og ulike typer kunnskap. Rammeplanggruppa ønsker at det også skal gis rom for lek og lekbaserte aktiviteter.

Praktiske læringsformer og bruk av tradisjonell kunnskap og erfaringsbasert kunnskap hvor lokalmiljøet blir brukt som læringsarena gir tilhørighet og utgangspunkt for deltakelse i lokalsamfunn. Samfunnsutvikling krever at elevene får kunnskap om og støtte til å utvikle utforskende egenskaper og innovative løsninger. Dette er egenskaper som behøves både i samiske, nasjonale og internasjonale sammenhenger. Elevene skal utvikle selvstendighet til å selv løse utfordringer, og lære ferdigheter til å utvikle nye og innovative løsninger kan være med å drive frem samfunnsutviklingen.

Elevene på mellomtrinnet befinner seg i en fase hvor elevene utvikler seg både faglig og som menneske, og hvor identitet blir stadig mer tydelig. For lærerne er det viktig at de har kompetanse og bevissthet om hvordan de kan tilrettelegge for å utvikle elevenes tilhørighet, positive selvbilde og identitet, og å støtte elevenes sosiale og emosjonelle utvikling. Dette krever at man som lærer har god relasjonskompetanse og kunnskap om

²⁹ Arbeid med mer overordnet styring av lærerutdanningene. 2026: Trinn 5–7, grunnskole. <https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/530/2026/01/Trinn-5-7-grunnskole.pdf> (08.04.2026)

hvordan man styrker elevers identitet. Det er også viktig at læreren har kompetanse i å gi tilpasset opplæring gjennom dette trinnet, med tanke på å fange opp og følge opp elever som behøver dette. Slik tidligere omtalt lever samiske barn/elever i flerkulturelle miljøer, og rammeplangruppa ser det som viktig at utdanninga gir kompetanse til å støtte barn og elever til å bli trygge medborgere i mange ulike samfunn.

§ 14 Samisk lærerutdanning for trinn 8–10 – § 14 Sámi oahpaheaddjeoahppu cehkiid 8–10 váste

Utdanningen skal rettes mot undervisning på trinn 8–10 og forberedende og videregående opplæring for voksne.

§ 14-1 Utdyping av kjernekompetanser

I tillegg til kjernekompetanser angitt i § 4, skal utdanningen gi kompetanse i å:

- kunne knytte undervisningen til ungdommers livsverden og støtte dem i å utvikle og utøve rollen som aktører i eget liv og i samfunnet og stå støtt i eget samisk liv og som deltaker i storsamfunnet, lokalt, nasjonalt og globalt. Dette innebærer å ha kunnskap om elevenes utvikling i overgang fra barn til ungdom.
- lede undervisning på en måte som skaper engasjement og fremmer faglig og tverrfaglig læring gjennom varierte, praktiske og elevaktive arbeidsmåter på ulike læringsarenaer der samiske tradisjonelle læringsarenaer er en del av kompetansen.
- gi underveis- og sluttvurdering i fag og inkludere samisk tradisjonell kunnskap i vurderingsgrunnlaget der det er relevant.
- fremme reflektert og kritisk bruk av digitale ressurser for å bidra til læring i fag og støtte elevene i utviklingen av digitalt medborgerskap.

§ 14-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

- Alle fag som tilsvarer et skolefag, skal omfatte fagdidaktikk og synliggjøre fagets relevans i en samisk kontekst.
- Utdanningen skal inneholde minst 60 studiepoeng profesjonsrettet pedagogikk.
- Praksis ved trinn 8–10 skal inngå i utdanningen.
- Masteroppgaven skal være profesjonsrettet og praksisorientert.

§ 14-3 Unntak

I studieprogrammer som også utdanner til trinn 11-13 kan fagdidaktikk inngå som eget emne.

I studieprogrammer som også utdanner til trinn 11-13 skal masteroppgaven være profesjonsrelevant.

I studieprogrammer som også utdanner til lærerutdanning for fag- og yrkesopplæring kan utdanningen være på bachelornivå, jfr. § 6 om utdanningenes nivå.

Undervisningsfagene kan rettes mot yrkesfaglige utdanningsprogram og didaktikken inneholde yrkesdidaktiske perspektiver.

Begrunnelse for forslaget

Arbeidsgruppa for samisk rammeplan slutter seg i hovedsak til FRLUs forslag til underkapittel om lærerutdanning for trinn 8–10, men tilføyer noen formuleringer som sikrer lærerutdanningens samiske kontekst.

Vi har inkludert *samiske tradisjonelle læringsarenaer* når det gjelder formuleringen om ulike læringsarenaer, og *samisk tradisjonskunnskap* i kompetansegrunnlaget for underveis- og sluttvurdering i fag.

Ungdomsårene preges av å søke tilhørighet i egen ungdomskultur som kan gå på tvers av samiske-, norske – og globale fellesskap. For å utdanne lærer som skal møte ungdom som søker ulike fellesskap, er det viktig at lærerutdanningen også tar høyde for at særlig ungdom opererer i ulike kulturelle grensesnitt. Begrepet beskriver et komplekst, flerdimensjonalt møtepunkt der ulike kunnskapssystemer, identiteter, normer og maktforhold overlapper – og hvor ungdom kontinuerlig forhandler hvem de er og hvordan de handler (jf. Olsen, 2022).

Rammeplangruppa mener det er nødvendig å presisere at lærere skal støtte elevene i utvikling av digitalt medborgerskap. Elever på trinnene 8-10 får lov til å bruke sosiale medier jf. aldersgrenser. Det er derfor særlig viktig på trinnene 8-10 fordi elevene beveger seg fra små til store digitale samfunn med de utfordringene det gir som individ og medborger. Reflektert bruk av forhold til skjerm er også særlig relevant fordi barn i denne aldersgruppa har større selvstendighet i bruken enn de har hatt som yngre.

Gjennom lærerutdanningen skal studentene kunne anvende elevaktive arbeidsformer som speiler samisk levesett, tradisjonshåndverk og uteskole og naturbaserte aktiviteter. Alle fag som tilsvarer et skolefag, skal omfatte fagdidaktikk og inkludere å synliggjøre fagets relevans i en samisk kontekst. Gjennom lærerutdanningen skal studentene kunne anvende elevaktive arbeidsformer som speiler samisk levesett, tradisjonshåndverk, musiske uttrykk og uteskole og naturbaserte aktiviteter. Lærerutdanninger for 8-10 skal også formidle og utvikle didaktikk der den samiske ungdomskulturen i sin egenart og kontekst, er relevant å bygge læringsaktiviteter på.

§ 15 Samisk lærerutdanning for trinn 11–13, studieforbereidende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring –

§ 15 Sámi oahpaheaddjeoahppu cehkiide 11–13, studerenráhkkanahhti oahppoprográmmaid ja joatkkaoahpahusa oktasašfágaid váste

Utdanningen skal rettes mot undervisning på trinn 11-13 for videregående studieforbereidende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring samt forberedende og videregående opplæring for voksne.

§ 15-1 Utdyping av kjernekompetanser

I tillegg til kjernekompetanser angitt i § 4, skal utdanningen gi kompetanse i:

- elevers overganger mellom ungdomsskole, videregående opplæring, høyere utdanning, yrkesliv og samfunnsliv.
- fagdidaktikk og vurderingspraksiser i fag, samt erfaringsbaserte, praktiske og tverrfaglige arbeidsformer.
- samiske fagtradisjoner og kunnskapsformer i videregående opplæring.
- urfolksperspektiver og samiske kunnskapstradisjoner i fag og fagdidaktikk.
- utvikling og bruk av samiske læringsressurser til ulike undervisningsformer.
- kritisk og reflektert bruk av digitale ressurser i undervisning, vurdering og digitalt medborgerskap.

§ 15-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

- Alle fag som tilsvarer et skolefag, skal omfatte fagdidaktikk og synliggjøre fagets relevans i en samisk kontekst.
- Utdanningen skal omfatte minst 30 studiepoeng fagdidaktikk i masterfaget.
- Masteroppgaven skal ha fagdidaktisk eller disiplinfaglig innretning.
- Praksis i videregående opplæring skal inngå i utdanningen.

Begrunnelse for forslaget

Samisk rammeplangruppe slutter seg i hovedsak til forslag til underkapittel om lærerutdanning for trinn 11–13, men tilføyer noen formuleringer som sikrer lærerutdanningens samiske kontekst og presiserer og forenkler andre.

Elevers overganger er også omtalt i § 4 Felles kjernekompetanser under pedagogisk kompetanse. Rammeplangruppa har likevel ønsket å legge inn kjernekompetanse i § 15 om «elevers overganger mellom ungdomsskole, videregående opplæring, høyere utdanning, yrkesliv og samfunnsliv». Begrunnelsen for dette er at i denne perioden er det mange overganger som unge i den aldersgruppa står i, med overgang fra obligatorisk

grunnskole til en i utgangspunktet frivillig videregående opplæring, og med de valg man står overfor i valg av utdanning og yrke. For samiske elever kan disse overgangene også medføre overgang mellom samiske og norske skoler og flytting til andre steder med annen kultur. Det er også viktig å ha kunnskap om både frafall fra utdanning generelt og utenforskap, om hvilke faktorer som fører til frafall og utenforskap og hva man som profesjonsutøver kan bidra til i den forbindelse. Det er også viktig å ha kunnskap om hva lærere kan gjøre for å bidra til for at unge og voksne føler tilhørighet til samfunnet, og både lokale, nasjonale og internasjonale fellesskap og det globale urfolkssamfunnet.

Samisk rammeplangruppe har utvidet formuleringen som gjelder vurdering i fag til å gjelde erfaringsbaserte, praktiske og tverrfaglige arbeidsformer fordi det er mer i tråd med samiske læringssyn. Vurderingspraksiser i fag omfatter underveis- og sluttvurdering i fag.

De følgende kulepunktene er lagt til av samisk fagplangruppe for å synliggjøre og styrke utdanningens samiske kontekst, samiske fagtradisjoner og kunnskapsformer (jf. rammeplanens innledende kontekstbeskrivelse og begrunnelsene til § 4) i videregående opplæring:

- samiske fagtradisjoner og kunnskapsformer i videregående opplæring.
- urfolksperspektiver og samiske kunnskapstradisjoner i fag og fagdidaktikk
- utvikling og bruk av samiske læringsressurser til ulike undervisningsformer

I tillegg har rammeplangruppa gjort et par presiseringer når det gjelder overgangskompetanse i det første kulepunktet, markert i kursiv her. Grappa finner at *samfunnsliv* bør komme i tillegg til høyere utdanning og yrkesliv for å understreke betydningen av skolens rolle som forberedelse til aktivt demokratisk medborgerskap:

- elevers overganger mellom ungdomsskole, videregående opplæring, høyere utdanning, yrkesliv og *samfunnsliv*

§ 16 Samisk lærerutdanning for fag- og yrkesopplæring i videregående opplæring – § 16 Sámi oahpaheaddjeoahppu joatkkaoahpahusa fága- ja fidnoahpahusa váste

Utdanningen skal rettes mot undervisning for elever, lærlinger og voksne deltakere i yrkesfaglige utdanningsprogram i videregående opplæring.

Utdanningen kan være bachelorutdanning eller praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfag på 60 studiepoeng (PPU-Y), jf. § 6.

Studieprogram for lærerutdanning i fag- og yrkesopplæring som ikke er PPU-Y, men som rettes mot trinn 8–13, dvs. også utdanner til trinn 8–10, kan ligge på bachelornivå.

§ 16 -1 Utdyping av kjernekompetanser:

I tillegg til kjernekompetanser angitt i § 4, skal utdanningen gi kompetanse i:

- inkluderende og flerspråklige læringsmiljøer i samisk fag- og yrkesopplæring
- yrkesfaglig profesjonsforståelse, kvalitet og etikk i samisk fag- og yrkesopplæring
- arbeid med yrkesidentitet, yrkes stolthet og entreprenørielle perspektiver
- samiske kunnskapstradisjoner, kulturformer og livsgrunnlag i fag- og yrkesopplæring
- samiske fag- og yrkestradisjoner som del av profesjonsutøvelsen
- samarbeid mellom skole, arbeidsliv, samiske kunnskapsbærere og tradisjonelle næringer
- vurderingspraksiser som ivaretar praktisk kunnskap, tverrfaglighet og samiske fag- og yrkestradisjoner
- utvikling og bruk av læringsressurser og fjernundervisning i samisk fag- og yrkesopplæring
- kritisk og etisk refleksjon med utgangspunkt i samiske perspektiver, tradisjonell kunnskap og naturforståelse i fag- og yrkesopplæring

§ 16-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

- Pedagogikken skal være rettet mot livslang læring innen fag- og yrkesopplæringens tradisjoner.
- Fag- og yrkesdidaktikk skal omfatte 30 studiepoeng.
- Bachelorutdanninger skal ha 120 studiepoeng i yrkesfaglig bredde og dybde jfr. det yrkesfaglige utdanningsprogrammet studenten tilhører.
- Bacheloroppgaven skal være yrkesrettet og knyttet til forsknings- og utviklingsarbeid innen fag- og yrkesopplæring i et profesjonsfaglig perspektiv.

- Praksisopplæringen skal gjenspeile trinnene det utdannes til.
- Yrkespraksis i bachelorutdanninger skal ha en varighet på minimum 60 dager, hvorav minimum 30 dager breddekompetanse innen eget utdanningsprogram og minimum 30 dager dybdekompetanse innen eget fag-, svennebrev eller autorisasjonsområde.

Begrunnelse for forslaget

Skoler med samisk yrkesfaglig opplæring kan ha behov for en profesjonskompetanse som går ut over generelle lærerkompetanser. Samiske yrkesfaglærere må kunne arbeide i flerspråklige og flerkulturelle læringsmiljøer, innlemme samisk tradisjonell kunnskap i opplæringen og forstå de samiske elevenes livssituasjon. Innspill fra lærere og skoleledere ved de samiske videregående skolene i Teams-møte den 11. mars 2026 understreker særlig behovet for kompetanse i flerspråklig pedagogikk, samisk pedagogikk, tradisjonell kunnskap og fjernundervisning, samt evne til å knytte opplæringen til samiske lokalsamfunn og næringer.

Det samiske språket er bærer av praktiske kunnskapstradisjoner

Samisk språk er ikke bare et kommunikasjonsmiddel, men bærer av kunnskap, erfaring og verdensforståelse. Språket er tett knyttet til samiske begrepssystemer, tradisjonell kunnskap og kulturelle praksiser. En yrkesfagrettet lærerutdanning som skal ivareta samisk opplæring må derfor gi studentene kompetanse til å gi opplæring i og på samisk, samt til å bidra til og å utvikle fagmiljøer som styrker samisk språk og samiskspråklig identitet i hele fag- og yrkesopplæringen.

Samisk tradisjonell kunnskap er en pedagogisk ressurs

Samisk tradisjonell kunnskap (*árbediehtu*) omfatter blant annet naturforståelse, næringspraksiser, håndverkstradisjoner og relasjonelle måter å forstå og forholde seg til natur, mennesker og miljø på. I utdanningssammenheng innebærer dette at opplæringen i yrkesfagene må kunne knyttes til praktiske erfaringer, lokalkunnskap og stedsbaserte læringsarenaer. Dette kan innbefatte taus, generasjonsoverført kunnskap som må gjøres eksplisitt i lærerutdanningen. Denne må derfor gi studentene kompetanse til å integrere slik kunnskap i planlegging, gjennomføring og vurdering av opplæring, også i teoretiske fag.

Urfolksperspektiver er utdanningens verdigrunnlag

Samisk opplæring må også forankres i et urfolksperspektiv. Dette innebærer kunnskap om urfolkfilosofi, samisk historie, samfunnsforhold, rettigheter og erfaringer, herunder historiske prosesser som fornorskning og deres konsekvenser for språket, kulturen og nedarvet samisk tradisjonskunnskap. Et slikt perspektiv gir yrkesfaglærere et godt grunnlag for å ivareta yrkesfagenes rolle i arbeidet med språk- og kulturbevaring,

herunder revitalisering av samisk praktisk kunnskap med tilhørende terminologi, for derved også å bidra til kritisk refleksjon om relasjonen mellom språk, makt og kunnskap i utdanningsinstitusjoner.

Begrunnelse for enkelte kulepunkt

Rammeplangruppa ønsker å presisere at et inkluderende læringsmiljø innebærer språklig mangfold der samisk skal ha en naturlig plass, ikke minst samisk fagterminologi. Dette er særlig viktig i yrkestradisjoner som er historisk forankret i samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Rammeplangruppa ønsker å presisere at en yrkesfaglig profesjonsforståelse må favne at de ulike bransjene har ulike bransjestandarder og kvalitetskrav, samtidig som det finnes noen felles kvalitetskrav og etiske dimensjoner for alle bransjer. Det er viktig at dette omfatter fag som ikke tradisjonelt oppfattes som samiske fag eller temaer, som for eksempel deler av teknologi- og industrifag. Dette er likevel fagområder hvor fag- og yrkesopplæring skjer og utøves i samisk kontekst.

Samisk rammeplangruppe foreslår å bruke ‘entreprenørielle perspektiver’ framfor ‘entreprenørielle holdninger’ som er foreslått i det norske forslaget til underkapittel. Entreprenørielle perspektiver vil i samisk lærerutdanning også bygge på samisk naturforståelse der ressursutnyttelse både skal kunne ivareta samtidens behov og framtidens generasjoner. Dette ivaretas av rammeplangruppas forslag til forskriftstekst der samisk tradisjonell kunnskap og naturforståelse er sentrale begrep. Som vi allerede har redegjort for (i begrunnelse for § 4 Kulturkompetanse) er samisk naturforståelse aktuell i dagens natur- og klima situasjon og i pakt med nasjonale og internasjonale konvensjoner. Derfor mener rammeplangruppa at i samisk lærerutdanning innebærer entreprenørskapet også respekt for samisk naturforståelse. Et nærliggende begrep kunne også være det samiske ‘birgejupmi’. Dette begrepet ligger implisitt i samisk tradisjonskunnskap.

Gruppa er kritisk til bruk av begrepet ‘bærekraftig utvikling’ som er foreslått i det norske rammeplanforslaget, som dessverre har utviklet seg til det kritikere mener er blitt en klisjé, tømt for reell mening. (Jf. f.eks. Scheie et al. 2022, Linderud & Holden, 2022, Lindholm 2023.). Rammeplangruppas forståelse av såkalt bærekraftig utvikling i en samisk forståelse, er redegjort for i kontekstbeskrivelsen og spesifikt i begrunnelsen for § 4, *Kulturkompetanse*. I samisk lærerutdanning for yrkesfag er krav om at studentene tilegner seg kritisk og etisk refleksjon om ressursbruk og naturforvaltning grunnlaget for kulepunktet om at samisk tradisjonell kunnskap og naturforståelse skal inngå der det er relevant.

Rammeplangruppe for samiske lærerutdanninger 2026

Flere kulepunkt i samisk rammeplangruppes forslag understreker betydningen av samisk språk og kultur i utdanningen, jf. Generell begrunnelse (over) som dreier seg om samiske kunnskapstradisjoner, tradisjonell kunnskap som pedagogisk ressurs og urfolksperspektiv som utdanningens verdigrunnlag.

§ 17 Lærerutdanning for forberedende og videregående opplæring for voksne

Utdanningen skal rettes mot forberedende og/eller videregående opplæring for voksne. Utdanningen skal inngå i lærerutdanninger rettet mot andre trinn og kontekster. Omfang, nivå på utdanningen og andre føringer reguleres av føringer for andre trinn og kontekster utdanningen inngår i.

§ 17-1 Utdyping av kjernekompetanser

I tillegg til kjernekompetanser angitt i § 4, skal utdanningen gi kompetanse i:

- planlegging, gjennomføring og evaluering av opplæring basert på en ressursorientert tilnærming til voksnes språk, kultur, kompetanse, livssituasjon og mål.
- fleksibel, variert, praktisk rettet og arbeidslivorientert opplæring i samiske og flerkulturelle samfunnskontekster med kultursensitivitet overfor den voksnes erfaringer.
- grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring for voksne i samiske og flerspråklige opplæringsløp.
- integrering av opplæring i samiske og norske språkferdigheter i fagundervisningen.
- bruk av digitale ressurser og fjernundervisning for å tilpasse undervisningen etter voksnes behov og forutsetninger.
- aktive og inkluderende læringsprosesser som understøtter livslang læring og digital deltakelse.
- realkompetansevurdering og modulstrukturert opplæring tilpasset voksnes erfaringer, arbeidsliv og læringsbehov.
- samarbeid med arbeidsliv, lokalsamfunn og samiske institusjoner om opplæring og kompetanseutvikling.

§ 17-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

Ingen særskilte føringer.

§ 17-3 Unntak

Studenter som tar norsk eller som tar norsk som andrespråk som undervisningsfag, og som ikke har fått vurdering i begge målformer i videregående opplæring, kan innvilges fritak fra vurdering i én målform, jf. § 8. Det samme gjelder utenlandske studenter uten norsk videregående opplæring. Fritak skal framgå av vitnemålet.

Begrunnelse for forslaget

Rammeplangruppa lagt mest vekt på å utforme de kompetansene som studentene skal få gjennom denne utdanninga, etter avtale med departementet. I dagens situasjon er dette ikke noe som samiske lærerutdanninger har erfaringer med, og det er derfor ikke utredet nærmere.

Rammeplangruppa legger til grunn at Lærerutdanning for forberedende og videregående opplæring for voksne må ivareta de forutsetningene som voksne deltakere har. Voksne har ulik digital kompetanse, hvor noen er digitalt kompetente, mens andre ikke har digital kompetanse. Spesielt gjelder dette dersom deler av opplæringa skjer gjennom lyd-/bilde-undervisning eller fjernundervisning.

Forberedende og videregående opplæring for voksne kan både være aktuelt for samiske personer, norske personer som bor i samiske områder og innvandrere bosatt i samiske områder. Samiske voksne kan ha erfaringer direkte knyttet til konsekvenser av fornorskningspolitikken, fornorskningssprosessen og assimileringstiltak som har vært gjennomført over generasjoner. Det er nødvendig at utdanninga gir kompetanse til å kjenne igjen ulike konsekvenser av disse prosessene (jf. § 4 Profesjonsetisk kompetanse) og ivareta den voksne i opplæringssituasjoner. For nyere innvandrede minoriteter til samiske samfunn, kan situasjonen være at man både må lære samisk og norsk, både få innsikt i samisk og norsk kultur osv. Studentene må derfor ha kultursensitive ferdigheter gjennom kulturkunnskap og forståelse.

§ 18 Samisk lærerutdanning for praktiske og estetiske fag

Utdanningen skal rettes mot undervisning i praktiske og estetiske fag i barnehagelærerutdanning, grunnopplæringens trinn 1–13, i forberedende og videregående opplæring for voksne og kulturskole.

Utdanningen er også relevant for folkehøyskole, andre læringsarenaer og det frivillige kulturlivet.

Utdanningen kan være

- a) femårig integrert masterutdanning, eller
- b) kjernekompetansene kan legges til grunn for LUPE-utdanninger med samisk profil eller
- c) eget underkapittel med bare kompetansemål for praktisk-estetiske fag, slik at de som ønsker å lage samiske lærerutdanninger med praktisk-estetisk profil kan bygge sine egne utdanninger.

§ 18-1 Utdyping av kjernekompetanser

I tillegg til kjernekompetanser angitt i § 5, skal utdanningen gi kompetanse i:

- de praktiske og estetiske fagenes betydning og verdi for å fremme kulturmangfold, bevegelsesrikdom, praktiske arbeidsformer og identitet, og bruke mangfoldet i det faglige innholdet og elevgruppa som ressurs i arbeid med deltakelse, opplevelse og etisk refleksjon.
- å tilrettelegge læringsaktiviteter der barn og elever utforsker og utvikler både tradisjonelle og nye løsninger, skapende uttrykk og sammenstillinger, både ved å gjenskape noe kjent og ved å skape noe nytt og innovativt.
- å lede prosesser fra idé til ferdig aktivitet, resultat eller produkt, der kropp og sanser ses som forutsetninger for elevenes utprøving, læring og mestring. Det omfatter valg av læringsarenaer, materialer/utstyr og arbeidsmetoder, og å støtte barn og elever gjennom å reflektere over og vurdere kvalitet som integrerte deler av prosessen.
- egne praktiske og utøvende ferdigheter der det kroppslige, sanselige og motoriske er sentralt. Det innebærer å beherske metoder, teknikker og verktøy, og å bruke praktisk erfaring og taus kunnskap som ressurs.
- å bruke ulike typer verktøy og ressurser i skapende og utforskende læringsprosesser for å fremme barn og elevers praktiske ferdigheter, kreativitet og kritiske tenkning.
- å ivareta samisk tradisjonell kunnskap og tradisjonelle praktiske og estetiske arbeidsprosesser og læringsformer i tverrfaglig læring og undervisning

- Å kunne nyttiggjøre seg naturbaserte aktiviteter i undervisningen som fremmer kunnskap om hvordan leve med naturen

§ 18-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

Dersom det er en integrert 5-årig masterutdanning, skal utdanningens innhold være:

- Masterfaget (Fag I) skal være ett av følgende: (a) dans, (b) design, duodji/duodje/duedtie, dáidda/kunst (c) drama, film og teater, (d) kroppsøving, friluftsliv, idrettsfag, reindrift og meahcásteapmi (tradisjonell samisk utmarksbruk) (e) mat og helse eller (f) joik, samisk musikk. Masterfaget skal ha et omfang på minimum 120 studiepoeng. Det skal inngå fagdidaktikk i masterfaget (Fag I). Fag II og eventuelt fag III skal være et undervisningsfag eller annet skolerrelevant fag.
- Profesjonsfaget skal ha et omfang på minimum 60 studiepoeng og omfatte pedagogikk og fagdidaktikk.
- Praksisopplæringen skal bestå av minimum 130 dager og være en integrert del av utdanningen. Minst 90 dager skal være i barnehage, grunnopplæringen, både på grunnskolens barnetrinn, ungdomstrinn og i videregående opplæring. Praksis i kulturskole kan erstatte deler av praksis i grunnopplæringen. Inntil 40 dager kan legges til andre relevante praksisarenaer.
- Masteroppgaven skal ta utgangspunkt i fag I og være profesjonsrettet. Den skal ha innslag av praktisk skapende og/eller utøvende virksomhet og bidra til å utvikle praksisfeltet.

Dersom man velger samisk lærerutdanning med praktisk-estetisk profil, er det opp til institusjonen å bestemme hvordan det sikres at utdanningen inneholder fagdidaktikk. Praksisopplæringa gis et omfang som står i forhold til de praktisk-estetiske fagenes omfang og innhold.

Det er også opp til institusjonene å vurdere masterfaget.

Begrunnelse for forslaget

Rammeplanggruppa har, i tråd med mandatet, diskutert behovet for et eget underkapittel for praktiske og estetiske fag. Rammeplanggruppa har i samtale med departementet fått gehør for å ikke bruke tid på å utrede dette behovet, på grunn av tidsrammene for dette arbeidet. Utvalget har kommet fram til at det bør foreligge som et eget underkapittel der det innledningsvis skisseres ulike alternativer for hvordan kjernekompetansene kan inngå i ulike studieprogram: Enten som en egen femårig integrert masterutdanning, eller at kjernekompetansene brukes i en samisk lærerutdanning som kombinerer flere andre underkapitler slik at utdanninga får en praktisk-estetisk profil. Alternativt kan

kjernekompetansene være utgangspunkt for institusjoner som ønsker å styrke de praktisk-estetiske fagene i de øvrige underkapitlene.

Rammeplangruppa støtter rammeplangruppas forslag: *«Utdanningen skal utvikle studentenes identitet, både som faglige utøvere i et praktisk og estetisk fag og som profesjonsutøvere. Utdanningen skal sikre at opplæringen bygger på fagenes tradisjoner, kunnskaps- og ferdighetsområder, og inkluderer et mangfold av erkjennelses- og læringsformer. Utdanningen skal sikre at fagene ivaretar sin relasjonelle og sanselige karakter, og bidrar til å tydeliggjøre fagenes betydning i grunnopplæringen, for elevenes utvikling og for samfunnet.»* Det er likevel vanskelig å ha dette inne i forskriften i sin helhet, fordi forslaget til norsk rammeplan legger til grunn at det bare kan være en 5-årig integrert masterutdanning. I den samiske rammeplangruppas forslag vil flere kombinasjoner være mulig, og vi legger til grunn at disse formålene oppfylles i ulik grad gjennom de ulike alternativene

Rammeplangruppa har diskutert det norske forslaget for lærerutdanninger for praktisk-estetiske fag (LUPE) og hvordan praktisk-estetiske fag forstås annerledes fra et samisk lærerutdanningsståsted. Vi har valgt å legge til områdene duedtie, reindrif, joik og meahcásteapmi³⁰/tradisjonell utmarksbruk fordi det er naturlig å se på disse som praktisk-estetiske i samisk sammenheng. Duedtie og reindrif kan også falle inn under yrkesfag, men i denne sammenhengen har gruppa diskutert at det ikke er så enkelt å skille mellom yrkesfag og teoretiske fag for samisk tradisjonell kunnskap.

Meahcásteapmi, duedtie, joik og reindrif har alle vært sentrale i det samiske folks liv og overlevelse, og omfatter både funksjonalitet og estetikk. På den ene siden må det være funksjonelt, men det skal også være estetisk vakkert og personlige uttrykk er viktig. Meahcásteapmi, duedtie, joik og reindrif inngår i en holistisk forståelse av kultur, tradisjon og tilhørighet. Meahcásteapmi skjer på bærekraftig måte som respekterer naturen. Joks og Østmo (2024. s. 74) skriver: "Til nyttiggjøring av godene som er i meahcci, inngår også det å tenke grundig over hvordan man selv viser omsorg for meahcci gjennom sine handlinger [...]. Mennesket må ikke ta mer enn det som trengs [...]. Man bør også rydde lávvu- og bålplassen sin for at den ikke skal være til bry for andre levende vesener".

Rammeplangruppa mener det er et poeng å tydeliggjøre at rammene for det som inngår i den norske LUPE reflekterer en mer norsk eller mer vestlig forståelse. I det norske skolesystemet har praktisk-estetiske fag tradisjonelt vært kunst- og håndverk, musikk, kroppsøving og mat og helse. I tillegg til å utvikle praktiske ferdigheter inngår disse fagene i en teoretisk og historisk danningstradisjon der «kombinasjon av praktisk og

³⁰ Meahcásteapmi innbefatter sinking av både mat og ávdnasiid (materiale), fiske i ulike former og til ulike årstider, å orientere seg i naturen, kunne bruke naturen til forskjellige formål, kunne berges og ha det bra i ulike terreng, ulike værforhold, ulike årstider og under ulike forhold, ha god kunnskap om tradisjonelle arbeidsmåter, relevant tradisjonell kunnskap og kunne bruke dette i både kjente og ukjente forhold.

teoretisk kunnskap utgjør fagenes egenart» (Hallås et al., u.å.). Fagtradisjonene er preget av et vestlig, borgerlig, danningssyn.

Dersom det skulle bli en samisk LUPE, må denne ta utgangspunkt i samiske forståelser av praktiske og estetiske områder (eller fag) og reflektere samiske forståelser av sammenheng mellom praksis og estetikk. Per i dag eksisterer det ikke en samisk LUPE så den samiske rammeplangruppa har ikke kunne diskutere dette med institusjoner som har erfaring med et slikt studium. Det har heller ikke vært mulig under rammene for den samiske rammeplangruppa å vurdere rammebetingelser for et slikt studium i mer detalj. Det som imidlertid ble tydelig i våre diskusjoner, er at LUPE har et stort potensial for å ivareta praktiske og estetiske områder (eller fag) i en lærerutdanning nært knyttet til samisk tradisjonell kunnskap. Samisk rammeplangruppe forstår altså praktisk-estetiske fag annerledes enn det som har vært rådende i norsk utdanningstradisjon. Praktisk-estetiske fag skal også kunne være utgangspunkt for birgejupmi og tradisjonelle praktiske yrker / tradisjonelle arbeidsmåter i samiske næringer. I samisk lærerutdanning vil det derfor være naturlig å se på det *praktisk-estetiske* som en integrert del av kulturen, der ikke bare duedtie/duodji og joik hører hjemme, men også tradisjonelle arbeidsmåter og næringer som f.eks. meahcásteapmi.

Rammeplangruppa vurderer at samisk lærerutdanning for praktisk-estetiske fag også kan omfatte underkapittelet for barnehagen. Det er en rikdom om barnehagene får pedagoger som har fordypet seg i estetiske og praktiske fag. Barnehagelærere må kunne fordype seg i ulike retninger som ledelse, estetiske fag, begynneropplæring, fysisk fostring, duodji, reindrif, tradisjonell kunnskap m.m. Da må det i så fall føyes inn et eget punkt som sier at utdanningen kan være en bachelor i barnehagelærerutdanning..

§ 19 Praktisk-pedagogisk utdanning – allmenn

Praktisk-pedagogisk utdanning skal rettes mot opplæring på trinn 5–7, trinn 8–10 og trinn 11–13 for studieforberevende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring, samt forberedende og videregående opplæring for voksne. Utdanningen skal tilbys som videreutdanning og kan ha et omfang på mellom 60 og 120 studiepoeng.

Opptakskrav skal være enten avlagt bachelorgrad eller mastergrad, og minst ett relevant fag, i eller i tillegg til graden, som gir kompetanse til å undervise etter opplæringsforskrifta, jf. [forskrift 3. juni 2024 nr. 900 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa kapittel 12](#).

Videreutdanning som bygger på en bachelorgrad, skal være en integrert masterutdanning med praktisk-pedagogisk utdanning og en profesjonsrelevant masteroppgave. Utdanningen skal oppfylle kravene som stilles til erfaringsbasert eller ordinær mastergrad i henhold til §§ 2-6 og 2-7 i forskrift til universitets- og høyskoleloven.

Videreutdanning som bygger på en mastergrad, skal inneholde en praktisk pedagogisk utdanning som gir pedagogisk kompetanse etter opplæringsforskrifta, jf. [forskrift 3. juni 2024 nr. 900 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa kapittel 12](#).

Lærerutdanninger for trinn 5–7, trinn 8–10 og trinn 11–13 for videregående studieforberevende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring samt forberedende og videregående opplæring for voksne, kan være videreutdanning og ha et omfang på 60 studiepoeng. Opptakskrav skal være avlagt bachelorgrad i et fag relevant for undervisning i grunnopplæringen, minst 30 studiepoeng samisk i, eller i tillegg til, graden. Denne videreutdanningen kan avgrenses til å gjelde fram til 2037. Studenter som søker opptak, må dokumentere samisk språkkompetanse i henhold til opptakskravene.

Praktisk-pedagogisk utdanning skal inneholde minst 30 studiepoeng pedagogikk, 30 studiepoeng fagdidaktikk, og skal gi kompetanse til å undervise etter opplæringsforskrifta.

§ 19-1 Utdyping av kjernekompetanser

Utdanningen skal utvikle kjernekompetanser slik de er beskrevet i § 4 og spesifisert i §§ 13, 14, 15 og eventuelt også §§ 17 og 18.

§ 19-2 Særlige bestemmelser om utdanningens innhold

Ingen særskilte føringer.

§19-3 Unntak

En alternativ plassering dersom den ikke kommer i selve forskriftsteksten, jf. § 10

Som midlertidige ordninger har departementet åpnet for følgende:

Lærerutdanninger for trinn 5–7, trinn 8–10 og trinn 11–13 for videregående studieforberevende utdanningsprogram og fellesfag i videregående opplæring kan være videreutdanning og ha et omfang på 60 studiepoeng. Opptakskrav skal være avlagt bachelorgrad i et fag relevant for undervisning i grunnopplæringen, minst 30 studiepoeng samisk i, eller i tillegg til, graden.

Denne videreutdanningen kan avgrenses til å gjelde fram til 2037. Studenter som søker opptak, må dokumentere samisk språkkompetanse i henhold til opptakskravene.

Begrunnelse for forslaget

Antallet dager med veiledet og vurdert praksis er beskrevet i § 7.

Rammeplangruppa viser til begrunnelsene for forslaget om videreutdanninger i § 6 Utdanningenes nivå. Rammeplangruppa ønsker å legge til rette for at utdanningsinstitusjonen skal kunne slå sammen flere grupper som skal ta praktisk-pedagogisk utdanning, og man skal kunne samkjøre studiene i mest mulig grad for de som har bachelor- eller mastergrad fra tidligere slik at man kan tilpasse studiet slik at det er fleksibelt. Det skal også være mulig å tilpasse studiet slik at de studenter som skal ta 60 studiepoeng og de studentene som skal ta flere studiepoeng kan samkjøre studiene i best mulig grad.

Alle institusjoner må kunne lage ulike modeller for at studenter kan ta inn relevante fag og ha ulike fag hvor man har skolerrelevant fag eller undervisningsfag. Man skal kunne ta ulike fag og lage en utdanning hvor studentene til slutt skriver en masteroppgave og går ut av studiet med en integrert master med PPU.

Vi viser til § 6 hvor det er gjort rede for PPU. Der er det også redegjort for en modell med praktisk-pedagogisk utdanning med kun pedagogikk og didaktikk som fag, og avslutte studiet som adjunkt. Begrunnelsene for dette er også hentet fra begrunnelsene for § 6 og er som følger:

Rammeplangruppa har laget en alternativ løsning som er lagt inn i både § 6 og med en alternativ plassering i § 10 Unntak, hvor vi foreslår at studenter kan komme inn på praktisk-pedagogisk utdanning med en bachelor, og ta en videreutdanning på 60 studiepoeng, og deretter være kvalifisert for å undervise i fag i grunnopplæringa. Dette vil ikke gi utdanning på mastergradsnivå, og gruppa har derfor gått inn for at dette er en utdanningsvei som er tidsbegrenset til 10 år i første omgang. Når utløpet av denne

tidsavgrensninga nærmer seg, bør det være mulighet for å vurdere om dette er en ordning som må forlenges eller være en permanent ordning.

Bakgrunnen for at rammeplangruppa foreslår dette, er det store behovet for samiskspråklige lærere og samisklærere i både grunnskole og videregående skole (Meld. St 13 (2022-23)). Det er stort behov for lærere som kan gi opplæring i de ulike fagene på samisk, og det er alvorlig mangel på lærere som kan gi opplæring i samisk som fag på ulike nivå i grunnopplæringa. Rekruttering av lærere er en stor utfordring, som både lærerutdanningsinstitusjonene og Sametinget tar på stort alvor. Forslaget vil gi mulighet for voksne til å ta et karrierebytte og gi mulighet for å bygge på sin tidligere utdanning og på den måten få en vei inn i lærerprofesjonen.

Utvalget mener det bør tas særskilte hensyn til opptak til samisk PPU, og åpne for at det er mulig å søke seg inn med bachelorgrad. Begrunnelsen er tosidig. Det er relativt få samiske språkbrukere med generell studiekompetanse, særlig i sørsamisk og lulesamisk. En bakgrunn for dette er at individuell rett til samiskopplæring heller ikke har vært lovfestet før på 1990-tallet (Skogvang, 2021). Dette er en av konsekvensene av den norske statens tidligere fornorskningsspolitikk. Samisk som språkfag har korte historiske tradisjoner i academia, og det er svært få personer som har tatt masterutdanninger innen samisk språk og litteratur. Dette kommer dels av at tilbudet er lite, og rekruttering til master i samisk er avhengig av at det finnes tilstrekkelig antall personer med bachelorgrad som kan ta mastergrad. Innen sørsamisk og lulesamisk har det ikke vært jevnlig tilbud om bachelorutdanninger i samisk språk og litteratur ved universiteter og høyskoler, og dette har medført at det er få som har bachelorgrad. Det har hittil heller ikke vært et jevnlig tilbud om masterutdanning i sør- og lulesamisk språk og litteratur, og dette har medført at det er svært få som har hatt mulighet for å ta master i disse to språkene. Masterutdanning i nordsamisk har først de siste 10-20 årene blitt et stabilt tilbud. Mange har påbegynt masterutdanninger i samisk språk og litteratur, men har ikke fullført studiene av ulike grunner. Dette fører til at opptakskrav til praktisk-pedagogisk utdanning basert på et strengt krav om fullført master, i praksis blokkerer muligheten for å komme inn på utdanninga. Dette fører i neste omgang til at minsker muligheten for å rekruttere samisklærere og lærere som kan undervise i grunnopplæringa på samisk også blokkeres. Rammeplangruppa foreslår derfor at det skal være mulig å komme inn på praktisk-pedagogisk utdanning som videreutdanning også med bachelorgrad som er relevant for å kunne gi opplæring i fag i grunnskolen og i videregående skole, i studieforberedende og i yrkesfaglige utdanningsløp.

På en annen side er det alvorlig mangel på samisklærere i sørsamisk og lulesamisk språk, og til dels også nordsamisk, samtidig som det er et stort behov for denne lærergruppa i samiske utdanningsinstitusjoner. Det er mange elever som har rett til opplæring i sitt samiske morsmål, samtidig som det også er vansker med å rekruttere lærere som kan gi opplæring på samisk i ulike fag. Lulesamisk og sørsamisk er alvorlig

Rammeplangruppe for samiske lærerutdanninger 2026

truede språk, og mangel på kvalifiserte lærere i disse språkene, forsterker språkenes minoritetsposisjon. Det må gis mulighet for alternativer som kan bøte på mangelen på samiskspråklig lærere.

Rammeplangruppa foreslår derfor at det også skal være mulig å ta en praktisk-pedagogisk videreutdanning som er en påbygging til en bachelorgrad uten at det inngår som et integrert masterløp, men likevel gir lærerkompetanse. En av bakgrunnene for dette er at det i enkelte fag som spesielt gjelder samisk grunnopplæring, som duodji, reindrift, meahcásteapmi og flere skolefag, ikke kan tilbys som integrerte masterutdanninger på grunn av manglende masterutdanninger.

Kilder og litteratur

- [1] GSI. Utdanningsdirektoratet. *Grunnskolen informasjonssystem, Hele landet (2025-26), F. Målform, samisk og kvensk/finsk, 2025–26*. [Online]. Hentet fra: <https://gsi.udir.no/app/#!/view/units/collectionset/1/collection/115/unit/1/> (21.05.2026)
- [2] Sámediggi, Skuvlen- ja oahppamateriáladuoaimmahat / Saamelaiskäräjät, Koulutus- ja oppimateriaalitoimisto, *Sámegiela ja sámegielat oahpahus Suomas ovda- ja vuodđooahpahusas ja logahagain. Ohppiid mearit 2024–2025 / Saamen kielen ja saamenkielinen opetus suomessa esi- ja perusopetuksessa sekä lukioissa. Oppilasmäärät 2024–2025, 2024–25*. Hentet fra: <https://dokumentit.solinum.fi/samediggi/?f=Dokumenttipankki%2FTilastoja%2FOpetustilastot> (31.03.2026)
- [3] Skolverket, *Søk statistik, Grundskola – Elever – Riksnivå, Tabell 8 F: Elever i grundskola berättigade till och deltagande i undervisning i nationella minoritetsspråk läsåret 2025/26. Sameskolan – Elever – Riksnivå, Tabell 4B: Elever berättigade till och deltagande i undervisning i nationella minoritetsspråk läsåret 2025/26, 2025/26* [Online]. Hentet fra: <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvarderingar/statistik-om-forskola-och-skola/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC&verkform=Grundskola+och+sameskola&omrade=Skolor+och+elever&lasar=2025%2F26&run=1>
- ACIPS (2015). Arctic Council Indigenous Peoples’s Secretariat: *Indigenous Peoples’ Knowledge. Ottawa Traditional Knowledge Principles*. <https://www.arcticpeoples.com/knowledge#indigenous-knowledge>
- Aikio, A. (2010). *Olmmošhan gal birge. Áššit mat ovddidit birgema*. Kárášjohka: ČálliidLágádus.
- Avtale mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om felles arbeidsmarked for faglærere i teoretiske fag og lærere i praktisk-estetiske fag i den videregående skolen (29-09-1986 nr 2 Multilateral)*. (29-09-1986). Lovdata. <https://lovdata.no/traktat/1986-09-29-2> (04.05.2026)
- Avtale mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om felles arbeidsmarked for faglærere i teoretiske fag, lærere i praktisk-estetiske fag og spesiallærere i grunnskolen (29-09-1986 nr 1 Multilateral)*. (29.09.1986) <https://lovdata.no/traktat/1986-09-29-1> (Lest 24.05.2026)
- Balto, A. M, Sarri, C., Eriksen, A. I. S., Kuhmunen, G. (2019). *Maanaj gaavhtan / Mánáj diehti / Unna olmožiid dihtii / Med tanke på barna*. Sámedigkie/Sámedigge/Sámediggi/Sametinget.

- Balto, A. M. (2023a). *Samisk oppdragelse. Tradisjon, fornyelse, vitalisering*. ČálliidLágádus. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_pliktmonografi_000017677 (27.05.2026)
- Balto, A. M. (2023b). *Sámi bajásgeassin. Árbevierut. Ealáskahttit. Ođasmahttit*. ČálliidLágádus. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_pliktmonografi_000017678 (27.05.2026)
- Barnehaageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64> (21.05.2026)
- Berkes, F. (2012). *Sacred Ecology*. Third Edition. (3. utgave). New York: Routledge.
- Bongo & Eira 2023: Learning by Herding. I: S. D. Mathiesen et al. (eds.), *Reindeer Husbandry*, Springer Polar Sciences. https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-031-17625-8_5.pdf
- Cummins, J. (2007). Promoting Literacy in Multilingual Contexts. https://www.researchgate.net/publication/237426747_Promoting_Literacy_in_Multilingual_Contexts
- Dinesen, T. A. (2026). Everyday Interactions and Dynamics Between Professionals and Sámi Youth Who Drop Out of High School in Northern Norway. *Journal of Education for Students Placed at Risk (JESPAR)*, 31(2), 170–197. <https://doi.org/10.1080/10824669.2025.2563526>
- Forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7. (2025). *Forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7* (FOR-2025-07-04-1443). Lovdata. <https://lovdata.no/forskrift/2025-07-04-1443/§1> (06.03.2026) _Forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10. (2025).
- Forskrift om rammeplan for samisk grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10* (FOR-2025-07-04-1445). Lovdata. <https://lovdata.no/forskrift/2025-07-04-1445/§1> (06.03.2026) _Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. (2017). Lovdata. <https://lovdata.no/forskrift/2017-04-24-487> (27.05.2026)_
- Forskrift om rammeplan for samisk barnehagelærerutdanning. (2025). *Forskrift om rammeplan for samisk barnehagelærerutdanning* (FOR-2025-07-04-1448). Lovdata. <https://lovdata.no/forskrift/2025-07-04-1448/§1> (06.03.2026)_
- Fønnebø B., Johnsen-Swart A-L. & Jernberg U. (2021). *Samiske stemmer i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.
- Fønnebø, B., Johnsen-Swart A-L. & Somby, H-M. (2023). *Samiske stemmer i skolen*. Cappelen Damm Akademisk.

Förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare, 2 kap. Behörighetsgrundande utbildning, Förskolan 1§,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2011326-om-behorighet-och_sfs-2011-326/
(19.03.2026)

Förordning (2011: 326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare, 3. kapittel Utländsk lärar- eller förskolläraryt utbildning, med hänvisning Lag (2016:145) om erkännande av yrkeskvalifikationer _

Förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare, 2 kap. Behörighetsgrundande utbildning, Förskolan 1§,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2011326-om-behorighet-och_sfs-2011-326/
(19.03.2026)

Förordning (2011: 326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare, 3. kapittel Utländsk lärar- eller förskolläraryt utbildning, med hänvisning Lag (2016:145) om erkännande av yrkeskvalifikationer

Förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare, 2 kap. Behörighetsgrundande utbildning, Förskolan 1§,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2011326-om-behorighet-och_sfs-2011-326/
(19.03.2026)

Förordning (2011: 326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare, 3. kapittel Utländsk lärar- eller förskolläraryt utbildning, med hänvisning Lag (2016:145) om erkännande av yrkeskvalifikationer

Hallås, O. et al. (u.å.). *Praktisk-estetiske fag i skole og lærerutdanning*. Prosjektsamandrag. Høgskulen på Vestlandet. <https://www.hvl.no/prosjekt/534899/>

Hansen, K. L. & Sørli, T. (2012). Ethnic discrimination and psychological distress: A study of Sami and non-Sami populations in Norway. *Transcultural Psychiatry* 49(1) 26–50. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1363461511433944>

Hansen K.L. (2016). Selvopplevd diskriminering av samer i Norge. I *Samiske tall forteller 9: kommentert samisk statistikk 2016*, 124–145. Sámi allaskuvla. <https://www.regjeringen.no/contentassets/22052f2375b74ae29e0bf2fee69ce7ba/samiske-tall-9---norsk.pdf>

Hoëm, A. (2010). *Sosialisering–kunnskap–identitet*. Oplandske Bokforlag

- Johansen, K. (2019). Lule- og sørsamisk fjernundervisning. I *Samiske tall forteller 12. Kommentert samisk statistikk 2019*. Rapport 1/2019. (s. 76–87). Sámi allaskuvla. <https://www.regjeringen.no/contentassets/82440d246a884122b39f3d382ae7fb92/samiske-tall-forteller-12.pdf>
- Joks, S. & Østmo, L. (2024). Meahcci: Aktivt og levende område, men usynlig i norsk forvaltning. *Samiske tall forteller 16*. Sámi allaskuvla. https://sametinget.no/_f/p1/iecc889c6-5dbe-418c-93f4-9da2fa76be11/sami_logut_muitalit16-samiske_tall_forteller_16.pdf
- Keskitalo, J. H. (2009). Sámi máhttu ja sámi skuvlamáhttu: teorehtalaš geahčastat. – *Sámi dieđalaš áigečála 1-2/2009*. (s. 62–75).
- Keskitalo, P. (2018). *Kultursensitiiva sámi skuvla*. Davvi Girji.
- Keskitalo, P., Jannok Nutti, Y. (2025). Strategies for Sámi Teacher Education with a Sustainability Perspective. In: Harju-Luukkainen, H., Garvis, S., Kangas, J., Marôco, J., Maunula, M., Maunumäki, M. (eds) *Generating Sustainable Futures Through Teacher Education. Rethinking Higher Education*. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-96-3329-6_10
- Kleva, A. E., Rackwitz, R. & Steinfjell, R. B. (2024). "Rasisme er overalt". *Barn og unges stemmer om fordommer og rasisme*. Redd barna. https://www.reddbarna.no/content/uploads/2021/01/Redd-Barna_RasismeErOveralt_rapport-2024.pdf
- Kultur- og likestillingsdepartementet. (2025). *Handlingsplan mot hets og diskriminering av samer*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/74ec0cf3d7a74c5582d0a7c61ec550db/no/pdfs/handlingsplan-mot-samehets-2025-2030.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/verdier-og-prinsipper-for-grunnopplaringen/id2570003/>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. <https://www.udir.no/contentassets/7c4387bb50314f33b828789ed767329e/rammeplan-for-barnehagen—bokmal-pdf.pdf>
- Kuokkanen, R. & Balto, A. M. (2024). Ovtastallan: sámiid relašunalitehta ja dan vierut. *Sámi dieđalaš áigečála*, 1, 13–45. <https://doi.org/10.7557/sda.7362>
- Laiti, M., Kess, R., & Juutinen, J. (2026). Teacher professionalism in Sámi early childhood education: Working at the cultural interfaces. *Contemporary Issues in Early*

Childhood. Teacher professionalism in Sámi early childhood education: Working at the cultural interfaces - Marikaisa Laiti, Riikka Kess, Jaana Juutinen, 2026

Lag om grundläggande utbildning. (1998). *Lag om grundläggande utbildning* (628/1998). Finlex. <https://www.finlex.fi/sv/lagstiftning/1998/628> (02.02.2026).

Lag om småbarnspedagogik. (2018). *Lag om småbarnspedagogik* (540/2018). Finlex. https://www.finlex.fi/sv/lagstiftning/forfattningssamling/2018/540#OT1_OT4 (26.05.2026))

Lindholm, M. (2023). Bærekraftig utvikling. En kritisk begrepsundersøkelse. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, 9. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v9.5666>

Linnerud, K. & Holden, E. (2022). FNs bærekraftsmål – veike, vage og verdiløse? Cicero – Senter for klimaforskning. <https://cicero.oslo.no/no/artikler/fns-baerekraftsmal--veike-vage-og-verdilose>

Meld. St. 13 (2022–2023). *Samisk språk, kultur og samfunnsliv*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-13-20222023/id2967904/> Meløe, J. (1979). *Notater i vitenskapsteori til gruppene humaniora og samfunnsvitenskap med fiskerifag*. UiT Norges arktiske universitet.

Magga, O. H., Oskal, N. & Sara, M. N. (2001). *Dyrevelferd i samisk kultur*. Rapport til Landbruks- og matdepartementet. Guovdageaidnu: Sámi Allaskuvla. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/ld/rap/2001/0017/ddd/pdfv/151133-utredning_dyrevelferd_samisk.pdf

Minoritetsspråkpakten (1998/2025). *Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk*. Kommunal- og distriktsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/nasjonale-minoriteter/midtpalte/minoritetsprakpakta/id86936/>

Nasjonal handlingsplan for urfolkstiåret (2023). Kommunal- og distriktsdepartementet. https://www.regjeringen.no/contentassets/be917956bf9a45bb933de6b7984b909b/nasjonal-handlingsplan_endelig-versjon244832.pdf

NOU 2000: 3. (2003). *Samisk lærerutdanning – mellom ulike kunnskapstradisjoner*. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/007682f7b3ca45d8a0c386160e264d8d/no/pdfa/nou200020000003000dddpdfa.pdf> (27.05.2026)

NOU 2016: 18 (2016). *Hjertespråket – Forslag til lovverk, tiltak og ordninger for samiske språk*. Kommunal- og distriktsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-18/id2515222/>

Nutti, Y. J. (2017). Along paths of movement: Sámi children and early childhood student teachers as wayfarers. Waller, T. Ärlemalm-Hagsør, E. Sandseter, EBH; Lee-

- Hammond, L., Lekies, K. & Wyver, S. (Eds) *The Handbook for Outdoor Play and Learning*. Sage.
- Nutti, L. A. (2021). Med rett til et samisk innhold i barnehagen. I B. Fønnebø, A. L. Johnsen-Swart, & U. Jernberg (red.), *Samiske stemmer i barnehagen*, (s. 20–33). Cappelen Damm Akademisk.
- Nutti, Y. J. (2023). Sámi teacher education or teacher education for Sámi students? Central cornerstones in Sámi teacher education. I D. B. Hirshberg, M. C. Beaton, G. Maxwell, T. Turunen, & J. Peltokorpi (Red.), *Education, equity and inclusion: Teaching and learning for a sustainable North* (s. 43–60). Springer.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-97460-2_4
- Nutti, Y. J., & Heatta, M. J. (2025). Connecting Traditional Knowledge and Institutionalised Education. I P. Keskitalo, T.A. Olsen, A.-L. Drugge & R. Rahko-Ravanti (Red.), *Girjohallat girjáivuoda - Embracing Diversity. Sami Education Theory, Practice and Research. New Research–New Voices* (12), (s. 59-72). Brill.
https://doi.org/10.1163/9789004714847_004 (28.05.2026)
- Olli, A. M., Aira, H., Andersen, S., Isaksen, K. & Joks, S. (2021). Maadtoej aerpie bætijen aajkan, Máttotj árbbie boahhteájggáj, Máttuid árbi boahhteáigái. [Rapport til Sametinget]. Sametinget. https://sametinget.no/_f/p1/i50da2bc0-d0d1-4dc9-b3b9-3e3efaf0cebd/mattuid-arbi-boahtteaigai.pdf
- Olsen, T. A. (2022). ‘Not good enough for anyone?’ Managing Sámi education in the cultural interface. I T. A. Olsen & H. Sollid (red.), *Indigenising Education and Citizenship. Perspectives on Policies and Practices From Sápmi and Beyond* (s. 195–213). Scandinavian University Press. <https://doi.org/10.18261/9788215053417-2022-11>
- Opplæringslova (2023). *Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa* (LOV-2023-06-09-30). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2023-06-09-30> (27.05.2026)
- Overenskomst mellom Norge, Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om felles arbeidsmarked for almenlærere (klasselærere) i grunnskolen* (03-03-1982 nr 1 Multilateral). (03-03-1982). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1982-03-03-1> (04.05.2026)
- Overenskomst mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om nordisk utdanningsfelleskap på den vidaregåande skoles nivå (allmennfaglig og yrkesfaglige studieretninger)*, tiltrådt 26.02.2008.
https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/2004-11-03-104/ARTIKKEL_1#ARTIKKEL_1

- Pasanen, A., Päiviö, Á.-M., Baal, B.A.B., Mikkelsen, I.L.S. (2022). *Sterke språkmodeller*. Karasjok: Sametinget. https://sametinget.no/_f/p1/i6d4c24c9-32df-41f1-9aae-4117a0411684/010722-samos-sterke-sprakmodeller.pdf (29.04.2026)
- Pasanen, A., Päiviö, Á.-M., Baal, B., & Mikkelsen, I. (2022). *Gievrvas giellamodeallat*. Kárášjohka: Sámediggi - Sametinget.
- Porsanger, J., & Guttorm, G. (2011). Working with traditional knowledge: communities, institutions, information systems, law and ethics. Sámi allaskuvla/Sámi University of Applied Sciences.
- Rasmussen, T. (2022). Samiske barnehagers rolle i språkrevitaliseringa. *Nordlyd*, 46(1), 205-217. <https://septentrio.uit.no/index.php/nordlyd/article/view/6387>
- Regjeringen (u.å.) Arbeid med mer overordnet styring av lærerutdanningene. 2026: Trinn 5–7, grunnskole. <https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/530/2026/01/Trinn-5-7-grunnskole.pdf> (08.04.2026)
- Riksrevisjonen. (2019). Riksrevisjonens undersøkelse av samiske elevers rett til opplæring i og på samisk. Dokument 3:5 (2019–2020). Oslo: Riksrevisjonen. <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2019-2020/opplaringiogpasamisk.pdf>
- Røthing, Å. (2020). *Mangfoldskompetanse og kritisk tenkning: perspektiver på undervisning* (1. utgave). Cappelen Damm akademisk. https://media.boknett.no/objects/47/74/150347447/productimage_ORG_c652b863dcce1b08f78dc0aee486aabd1b9f4d01.jpg
- Sámedigge/Giellaguovdásj. (2025). *Lägesrapport: De samiska språken i Sverige 2024*. Sámedigge/Giellaguovdásj. <https://sametinget.se/lagesrapport2024> (21.05.2026)
- Sametinget (2023). *Sametingsmelding om samiske medier*. [dijreguedtije-sametingsmelding-om-samiske-medier.pdf](https://sametinget.no/_f/p1/i6d4c24c9-32df-41f1-9aae-4117a0411684/010722-samos-sterke-sprakmodeller.pdf)
- Sameloven. (1987). *Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold* (FOR-2025-07-04-1448). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1987-06-12-56/§1-5> (06.03.2026)
- Sameskolstyrelsen. (2025, 12. desember). *Integrerad samisk undervisning*. <https://sameskolstyrelsen.se/skola-utbildning/integrerad-samisk-undervisning/> (27.05.2026)
- Sametinget. (2019). *Sametingsmelding om samisk barnehagetilbud*. https://sametinget.no/api/presentation/v2/nye-innsyn/filer/v-f8f7223d_d641_492d_ba1c_4187bf1a5053-874964_1_A!d-2019013096!gZRJA3?pid=1

Sametinget. (2022). Sametingets handlingsplan mot samehets.

https://sametinget.no/f/p1/iad6ed3b0-a065-4395-b5a6-7ae1e68b0dd4/handlingsplan-mot-samehets_norsk.pdf

Sametinget. (2024). *Sametingets strategiplan for samiskspråklig læremiddelutvikling 2025–2028*. Sametinget. <https://sametinget.no/f/p1/ie3ba64f5-c002-4aab-919a-44a3ece3c013/sametingets-strategiplan-for-samiskspraklig-laremiddelutvikling-2025-2028.pdf>

Sametinget. (2025). *Sametingets strategiplan for samiskspråklig læremiddelutvikling 2025-2028*. Sametinget. <https://sametinget.no/grunnopplaring/sametingets-strategiplan-for-samiskspraklig-laremiddelutvikling-2025-2028/> Lenke til selve planen: <https://sametinget.no/f/p1/ic69c7f93-c0c7-4a97-b1d6-34e2f38cb7d0/sametingets-strategiplan-for-samiskspraklig-laremiddelutvikling-2025-2028-revidering.pdf>

Samisk språklag. (2003). *Samisk språklag* (1086/2003). Finlex.

<https://www.finlex.fi/eli?uri=http://data.finlex.fi/eli/sd/2003/1086/ajantasa/2025-12-22/swe> (03.02.2026)

Sannhets- og forsoningskommisjonen (2023). *Sannhet og forsoning: grunnlag for et oppgjør med fornorskningsspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner*. Rapport til Stortinget fra Sannhets- og forsoningskommisjonen 01.06.2023. <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/sannhets--og-forsoningskommisjonen/rapport-til-stortinget-fra-sannhets--og-forsoningskommisjonen.pdf>

Sara, M.N. (2009). Siida and Traditional Sámi Reindeer Herding Knowledge. *The Northern Review* 30 (Spring 2009): 153–178.

<https://thenorthernreview.ca/index.php/nr/article/view/9>

Scheie, E., Berglund, T., Munkebye, E., Staberg, R. L. & Gericke, N. (2022).

Læreplananalyse av kritisk tenking og bærekraftig utvikling i norsk og svensk læreplan. (2022). *Acta Didactica Norden*, 16(2), 32 sider.

<https://doi.org/10.5617/adno.9095>

Skogvang, S. F. (2021). Rett til opplæring i og på samisk i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 31. mai 2026 fra

https://snl.no/rett_til_oppl%C3%A6ring_i_og_p%C3%A5_samisk

Skollag. (2010). *Skollag* (2010:800). Svensk författningssamling.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/#K1 (27.05.2026)

- Solstad, M. (red.), Balto, Á.M. V. & Solstad, K. J. (2012). *Samisk via fjernundervisning. Ei kartlegging og veien videre*. (NF-rapport nr. 10/2012). Nordlandsforskning / Nordlánda dutkam.
- Somby, B. A. (2023). Norge har påført eget urfolk alvorlige traumer som kan gi ringvirkninger i flere generasjoner. *Fontene*. <https://fontene.no/fagartikler/norge-har-pafort-egget-urfolk-alvorlige-traumer-som-kan-gi-ringvirkninger-i-flere-generasjoner-6.47.943587.db96061543>
- Somby, H. M. (2024). Can We Succeed with Inclusive Education for Sámi Pupils? *Genealogy*, 8(3), 112. <https://www.mdpi.com/2313-5778/8/3/112>
- St.meld 13 (2022-23). *Samisk språk, kultur og samfunnsliv- Kompetanse og rekruttering i barnehage, grunnsopplæring og høyere utdanning*: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-13-20222023/id2967904/>
- Thise, H., Vilien, K. (2021). *Broen til fagspråket*. Cappelen Damm.
- UHR-Lærerutdanning (2018). *Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanningen*. https://www.uhr.no/_f/p1/i8dd41933-bff1-433c-a82c-2110165de29d/blu-nasjonale-retningslinjer-ferdig-godkjent.pdf
- Universitets-og høyskoleloven (2024). *Lov om universiteter og høyskoler* (LOV-2024-03-08-9). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2024-03-08-9/§3-8> (06.03.2026)
- Utdanningsdirektoratet (2020). *Overordnet del – verdier og prinsipper for opplæringen*. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/opplaringens-verdigrunnlag/>
- Utdanningsdirektoratet (2022). Profesjonsfaglig digital kompetanse <https://www.udir.no/tall-og-forskning/publikasjoner/utdanningsspeilet/utdanningsspeilet-2022/den-digitale-tilstanden-i-skole-og-barnehage/profesjonsfaglig-digital-kompetanse/>
- Utdanningsdirektoratet (2025). Kort om naturbruk. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagspesifikk-stotte/nytt-i-fagene/kort-om-naturbruk/#a162550> (12.02.2026)
- Vangsnes, Ø. A. (2021). Den samiske lekkasjen i grunnskulen. *Sámi logut mitalit 14. Čielggaduvvon sámi statistihkka 2021 / Samiske tall forteller 14. Kommentert samisk statistikk 2021*. Sámi allaskuvla. https://samilogutmitalit.no/sites/default/files/publications/den_samiske_lekkasjen_i_grunnskulen_-_2021_k2.pdf
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: Development of higher psychological processes*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvjf9vz4>
- Wittgenstein, L. (1953/1958). *Philosophical investigations* (4th ed.). Blackwell.

Yrkeskvalifikasjonsloven. (2017). *Lov om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner* (LOV-2017-06-16-69) Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2017-06-16-69> (05.05.2026)

Äärelä-Vihriälä, R., Nutti, Y. J., & Rahko-Ravanti, R. (2024). Making space for students' learning: Sámi teachers' perspectives on teaching in Sámi teacher education. *Speki: Nordic Philosophy and Education Review*, 1(2), 185–200. <https://doi.org/10.5617/speki.11572> (29.05.2026)

Øzerk, K. (2016). *Tospråklig oppvekst og læring*. Oslo: Cappelen Damm akademisk. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_202004034802

Øzerk, K. & Somby, H. M. (under publisering). Samiskspråklige læremidler i LK20-skolen. En situasjonsbeskrivelse basert på lærernes erfaringer og opplevelser. *Sámi logut mitalit / Samiske tall forteller 18*. Sámi allaskuvla.